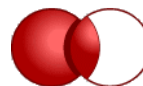

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA U FBiH
SARAJEVO**

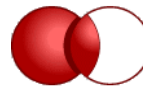
Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: + 387 (0)33 723 550, Fax: 716 400, www. saifbih.ba, e-mail: urrevfed@bih.net.ba, saifbih@saifbih.ba

UR: 006-02, 013-02/06, 014-01/06

**IZVJEŠTAJ
O REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
na dan 31.12.2005. godine**

**RUDNICI "KREKA" d.o.o.
TUZLA**

Sarajevo, juni 2006. godine

**VLADI FBiH
FEDERALNOM MINISTARSTVU ENERGETIKE, RUDARSTVA I INDUSTRIJE
NADZORNOM ODBORU PREDUZEĆA
GENERALNOM DIREKTORU PREDUZEĆA**

NEOVISNO REVIZORSKO MIŠLJENJE

1. Obavili smo reviziju Bilansa stanja Rudnika "Kreka" d.o.o. Tuzla na dan 31.12.2005. godine, te s njim povezanog Bilansa uspjeha, Izvještaja o novčanim tokovima i Izvještaja o promjenama u kapitalu, prikazanih na stranicama od 1-4. Odgovornost za ove izvještaje snosi menadžment Preduzeća. Naša odgovornost svodi se na izražavanje mišljenja o finansijskim izvještajima, na osnovu provedene revizije.
2. Reviziju smo obavili na osnovu ovlaštenja, u skladu sa Zakonom o reviziji budžeta/proračuna FBiH ("Službene novine FBiH", br.48/99) i INTOSAI međunarodnim revizijskim standardima. Ovi standardi zahtijevaju planiranje i obavljanje revizije tako da revizija pruži razumno uvjerenje o tome, ima li u finansijskim izvještajima značajnih pogrešaka kao i jesu li finansijske transakcije izvršene u skladu sa propisima. Revizija je uključila ispitivanje, testiranje i prikupljanje dokaza koji podkrepljuju iznose i objave u finansijskim izvještajima. Revizija je također obuhvatila ocjenu primijenjenih računovodstvenih načela, vrednovanje sveukupne prezentacije finansijskih izvještaja kao i ocjenu primjene propisa. Vjerujemo da revizija daje razumnu osnovu za naše mišljenje.
3. Provedenom revizijom utvrdili smo:
 - Da Preduzeće u finansijskim izvještajima iskazuje dugoročna razgraničenja po osnovu eksproprijacija u iznosu od 2.570.303 KM, po osnovu rudarskih šteta u iznosu 387.593 KM i po osnovu renti uposlenicima u iznosu od 568.780 KM koji se odnose na pravosnažne sudske presude i rješenja, a predstavljaju trošak koji nije iskazan u finansijskim izvještajima, te je finansijski rezultat nerealno uvećan za 3.526.676 KM, što je šire pojašnjeno u tački 4.7.
 - Da Preduzeće u finansijskim izvještajima iskazuje kao sredstva dugoročna razgraničenja po osnovu razgraničenih kamata u iznosu od 5.392.748 KM, koje se odnose na nedospjele kamate po dugoročnim kreditima, a za koji iznos su uvećane obaveze po dugoročnim kreditima. Na navedenim obavezama se treba evidentirati samo glavnica prema sporazumima i ugovorima o kreditiranju. Zbog navedenog su u finansijskim izvještajima nerealno uvećana sredstva i obaveze za iznos 5.392.748 KM, što je šire pojašnjeno u tački 4.9.1.
 - Da su prihodi na razgraničenjima u iznosu od 14.700.000 KM evidentirani suprotno računovodstvenim kodeksima i standardima, što ima za posledicu potcijenjenost prihoda za navedeni iznos u izvještajnom periodu, što je šire pojašnjeno u tački 4.9.3.
 - Da su podcijenjene obaveze prema dobavljačima za iznos od 374.312 KM, što ima za posledicu manje iskazane obaveze prema dobavljačima u finansijskim izvještajima, a što je šire pojašnjeno u tački 4.9.4.

- Da Preduzeće ne plaća poreze i doprinose na isplaćene plate od 1999. godine i da su te obaveze sa izvještajnim periodom dosegle dug od 63.856.430 KM, što je šire pojašnjeno u tački 4.9.1.
 - Nedosljednu primjenu Pravilnika o plaćama u dijelu obračuna neto plaća i toplog obroka, na način da su za iznos od 5.763.355 KM umanjene neto plaće, a samim tim i pripadajući porezi i doprinosi. Navedeni iznos je isplaćen na ime toplog obroka. Isto tako, utvrđeno je da je za stimulacije u 2005. godini u Generalnoj direkciji isplaćeno ukupno 242.610 KM, koje nisu bile bazirane na stvarnom doprinosu uposlenih kako je predviđeno Pravilnikom o plaćama. Stimulacije su isplaćivane bez dokumentacione osnove o doprinosu uposlenih, što je šire pojašnjeno u tački 4.6.1.
 - Nedosljednu primjenu Zakona o javnim nabavkama kod nabavke motora za mašinu u iznosu od 89.816 KM i nabavke elektroda u iznosu od 28.458 KM. Procedura predviđena Zakonom nije provedena kod izbora najpovoljnijeg ponuđača za usluge fizičkog obezbjeđenja imovine i lica, što je šire pojašnjeno u tački 4.5.
 - Preduzeće ne vrši procjenu izvjesnosti naplate potraživanja. Nije izvršena ispravka potraživanja od “Fabrike Sode” Lukavac u iznosu od 7.048.935 KM koja se odnosi na period 1999. – 2003. godina, a u skladu sa načelom opreznosti Kodeksa računovodstvenih načela. Takođe nije vršena procjena zastarjelih zaliha od kojih se na period nabavke prije 2000. godine odnosi 5,8 miliona KM, što može značajno uticati na buduće rashode u finansijskim izvještajima, što je šire pojašnjeno u tački 4.7. i 4.8.
4. Po našem mišljenju, zbog efekata koje smo naveli u prethodnoj tački, finansijski izvještaji (bilans stanja i bilans uspjeha, gotovinski tok i promjene u kapitalu) ne daju istinit i fer pregled o finansijskom položaju Rudnika “Kreka” d.o.o Tuzla na dan 31.12.2005. godine i rezultatima njegovog poslovanja za godinu koja je završila na taj datum.

Zamjenik Generalnog revizora

Generalni revizor

Branko Kolobarić, dipl. ecc.

Mr.sc. Ibrahim Okanović dipl. ecc.

Bilans stanja		
Opis	31.12.2005.	31.12.2004. nerevidirana
IMOVINA		
<i>Dugoročna imovina</i>	268.087.655	277.264.514
Nematerijalna sredstva	3.005	4.340
Zemljište i šume	38.914.090	38.914.090
Nekretnine, postrojenja i oprema	199.006.859	211.815.352
Višegodišnji zasadi i stado	7.578	8.670
Stambene zgrade i stanovi	-	384.756
Materijalna sredstva u pripremi	10.565.806	8.947.694
Oprema van upotrebe	4.361.900	-
Ostali krediti, dugor. ulaganja i razgraničenja	15.228.417	17.189.612
<i>Kratkoročna imovina</i>	34.523.656	34.441.971
Zalihe	13.906.525	15.371.835
Potraživanja od kupaca	17.968.730	16.618.807
Potraživanja od radnika	128.963	422.302
Ostala kratkoročna potraživanja, krediti i razgra.	2.312.719	1.612.949
Gotovina i ekvivalenti gotovine	206.719	416.078
UKUPNO AKTIVA	302.611.311	311.706.485
Vanbilansna evidencija	45.377.038	275.581.337
KAPITAL UKUPNO	135.893.419	158.439.073
Upisani kapital	158.058.224	173.308.068
Akumulirani gubitak	-22.164.805	-14.868.995
OBAVEZE	166.717.892	153.267.412
Dugoročne obaveze	50.159.176	49.165.843
Ostale dugoročne obaveze	3.526.676	3.021.760
Dugoročna razgraničenja i rezervisanja	18.925.034	24.171.132
Drugi kratkoročni krediti	4.827.521	2.924.434
Obaveze prema dobavljačima	16.928.234	12.952.743
Porezi	65.935.728	54.667.624
Kratkoročna razgraničenja i druge obaveze	6.415.523	6.363.876
UKUPNO PASIVA	302.611.311	311.706.485
Vanbilansna evidencija	45.377.038	275.581.337

Bilans uspjeha	2005.	2004. nerevidirana
Prihodi od prodaje	83.206.830	85.475.243
Troškovi prodaje	110.779.315	107.404.303
Usklađivanje vrijednosti zaliha	10.594	-
Dobit/gubitak od redovne aktivnosti	-27.583.079	-21.929.060
Prihodi od kamata	1.962	155
Prihodi od pozitivnih kursnih razlika	-	1.371.270
Rashodi od kamata	1.514.087	1.400.716
Rashodi od tečajnih razlika	426.199	-
Dobit/gubitak od finansiranja	-1.938.324	-29.291
Prihodi od ostalih aktivnosti	4.565.807	6.831.545
Rashodi od ostalih aktivnosti	714.924	578.590
Dobit/gubitak od ostalih aktivnosti	3.850.883	6.252.955
Dobit/gubitak godine	-25.670.520	-15.705.396
Porez na dobit	-	-
Rezultat perioda	-25.670.520	-15.705.396
Vanredni prihodi	4.434.110	1.660.028
Vanredni rashodi	928.396	823.626
Dobit/gubitak od vanrednih stavki	3.505.714	836.402
Neto gubitak za razdoblje	-22.164.806	-14.868.994

IZVJEŠTAJ O GOTOVINSKIM TOKOVIMA NA DAN 31.12.2005.GODINE

	Opis	31.12.2005.godine
1	Neto gubitak	(22.164.805)
2	Rashodi od otuđenja nematerijalnih sredstava	1.335
3	Amortizacija/vrijednost usklađivanja materijalnih sredstava	17.450.580
4	Prihodi od otuđenja materijalnih sredstava	(10.236.251)
5	Usklađivanja po osnovu finansijskih i stalnih sredstava	1.961.195
6	Svega 2 do 5	9.176.859
7	Smanjenje zaliha	1.465.310
8	Povećanje potraživanja	(1.499.379)
9	Povećanje obaveza prema dobavljačima	3.975.491
10	Povećanje ostalih obaveza	13.092.025
11	Smanjenje obračunatih nefakturisanih troškova	(1.518.333)
12	Smanjenje odloženih prihoda	(5.246.098)
13	Svega 7 do 12	10.269.016
14	A. Neto gotovina dobivena od posl. aktivnosti (1+6+13)	(2.718.930)
15	Dati krediti drugim pravnim licima	(6.000)
16	B. Neto gotovina korištena u ulagačkim aktivnostima	(6.000)
17	Primici od izdavanja dionica i ostalih oblika kapitala	(380.849)
18	Primljena pozajmljena sredstva	2.896.420
19	C. Neto gotovina korištena u finansijskim aktivnostima	2.515.571
20	Neto smanjenje gotovine na računu i u blagajni (A+B+C)	(209.359)
21	Početno stanje na računu i u blagajni	416.078
22	Konačno stanje na računu i u blagajni	206.719
23	Neto smanjenje gotovine na računu i u blagajni (22-21)	(209.359)

IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA U KAPITALU ZA 2005. GODINU

OPIS	Upisan vlasnički kapital	Ostale rezerve	Akumulirani dobit/gubitak	Vlastite dionice	u KM
					Ukupno
Stanje na dan 31.12.2003. godine	189.176.911	-	(16.213.096)		172.963.815
Izdavanje dionica			16.213.096		16.213.096
Neto dobit (gubitak) perioda			(14.868.994)		(14.868.994)
Ostala smanjenja vlasničkog kapitala	(15.868.842)				(15.868.842)
Stanje na dan 31.12.2004. godine	173.308.069	-	(14.868.994)		158.439.075
Neto gubitak perioda			(22.164.805)		(22.164.805)
Raspored gubitka	(14.868.994)		14.868.994		
Ostala smanjenja vlasničkog kapitala	(380.851)				(380.851)
Stanje na dan 31.12.2005. godine	158.058.224	-	(22.164.805)		135.893.419

IZVJEŠTAJ
O OBAVLJENOJ REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
Rudnici «Kreka» d.o.o Tuzla
za 2005. godinu

1 UVOD

Preduzeće Rudnici “Kreka” Tuzla osnovano je prije 120 godina, a kao društvo sa ograničenom odgovornošću, posluje u kontinuitetu od 01.septembra 2001. godine. Osnovala ga je Vlada FBiH, koja vrši upravljanje istim putem upravnih organa.

Preduzeće je osnovano da obavlja privrednu djelatnost iz oblasti energetike (proizvodnja i klasiranje uglja-lignita) radi sticanja dobiti, poboljšanja ključnih kapaciteta, te postizanja ciljeva koje utvrđuje osnivač Preduzeća.

Revizija Društva provodi se prvi put od strane našeg Ureda. Predmet revizije su bili finansijski izvještaji Preduzeća za 2005. godinu, izvršene finansijske transakcije iskazane u tim izvještajima, te procjena usklađenosti sa zakonskim propisima.

Direktor Odjela za internu reviziju imenovan od strane Generalnog revizora i zamjenika Generalnog revizora FBiH je izvršio reviziju finansijskih izvještaja za 2004. godinu sa osvrtom na 2005. godinu.

Preduzeće vrši izvještavanje po FBiH računovodstvenim standardima.

Sjedište Preduzeća je u Tuzli, Ulica Mije Keroševića broj 1.

U Preduzeću je sa 31.12.2005. godine bilo 4.178 uposlenih.

2 REZIME

Poslovanje Preduzeća u revidiranoj godini uglavnom se odnosi na proizvodnju i prodaju uglja lignita koji se najvećim dijelom (84,2% proizvodnje) plasira «Elektroprivredi BiH», odnosno Termoelektrani Tuzla za proizvodnju električne energije.

Cijenu za prodaju uglja «Elektroprivredi BiH» je odredila Vlada FBiH svojim odlukama odnosno 4KM/GJ (Giga džul) za domaći konzum, dok su cijene za izvoz i bilansne viškove proizvedene električne energije određene prema posebnoj metodologiji i niže su od cijena za domaći konzum. Cijene za ostale potrošače određuje Preduzeće.

Cijena koštanja uglja u revidiranoj godini je iznosila 5,52 KM/GJ. Ovakva cijena uvjetovana je visokim troškovima radne snage i radno neangažovanih uposlenika (45,8%); značajnim troškovima iznajmljivanja opreme i usluga trećih lica na proizvodnim otkrivanjima uglja; troškovima eksplozija, rudarskih šteta, sudskih sporova.

Istovremeno, Preduzeće plasira uglj «Elektroprivredi BiH» i ostalim kupcima po prosječnoj cijeni od 3,89 KM/GJ, što je rezultiralo gubitkom od 23 miliona KM.

Prema dokumentaciji utvrđeno je da je proizvedeni uglj slabije toplotne moći nego što je ugovorena, te su po tom osnovu umanjeni prihodi za 1,74 miliona KM. Na negativno poslovanje Preduzeća utiče i niža prodajna cijena uglja za izvoz električne energije i bilansne viškove od cijene koštanja proizvodnje uglja.

Pored navedenog na negativno poslovanje Preduzeća je utjecalo i neostvarenje planiranog fizičkog obima proizvodnje. Troškovi poslovanja Preduzeća su povećani i pored činjenice da nije ostvaren planirani fizički obim proizvodnje.

Problemi koji potiču iz okruženja kao i oni interne prirode su usloveli višegodišnji trend gubitaka, koji se kretao:

2000. godine	50 miliona KM,
2001. godine	20,3 miliona KM,
2002. godine	16 miliona KM,
2003. godine	16,2 milona KM,
2004. godine	14,9 milona KM i
2005. godine	22,1 milona KM.

Navedeni gubici su pokriveni na teret kapitala, a time je smanjena vrijednost Preduzeća. Samo po tom osnovu u navedenom razdoblju je smanjena vrijednost Preduzeća za 139,5 miliona KM. Pored umanjenja vrijednosti Preduzeća, poslovanje sa gubitkom može ugroziti stalnost poslovanja Preduzeća.

Preduzeće sada posluje sa opremom koja je zastarjela i otpisana u procentu od 81.27, što uslovljava visoke troškove tekućeg i investicijskog održavanja. Istovremeno se ne ostvaruju planirane investicije kojima bi se povećala efikasnost proizvodnje, a i smanjili troškovi angažovanja tuđe opreme i usluga na proizvodnim otkrivkama.

Likvidnost Preduzeća je narušena i isto ne izmiruje preuzete obaveze ni po osnovu zakonskih rješenja ni po osnovu ugovorenih obaveza. Sa datumom izvještavanja evidentirane obaveze iznose 166,7 miliona KM, od čega se na dugoročne obaveze odnosi 50,1 mil. KM, na kratkoročne kredite 4,8 mil. KM, obaveze prema dobavljačima 16,9 mil. KM i obaveze za poreze i doprinose 65,2 mil. KM. Obaveze za poreze i doprinose su obračunate, a nisu plaćeni porezi i doprinosi po osnovu isplaćenih plaća u periodu 2000. - 2005. godine. Osnivač i Uprava za iste nema procjenu izmirenja u budućem periodu.

Revizijom su uočena određena područja poslovanja koja Uprava treba urediti svojim pravilima, a kao primjer navodimo da Preduzeće nema uređene procedure vezane za prijenos potraživanja na sumnjiva i sporna i njihovu ispravku, iako je ova imovina najznačajniji osnov za pritjecanje ekonomskih koristi u Preduzeće. Ne postoji procjena izvjesnost naplate sumnjivih i spornih potraživanja, a Preduzeće nije u ranijem periodu vršilo ispravku određenih potraživanja u skladu sa načelom opreznosti. Takođe nije vršena ni procjena zastarjelosti zaliha što bi u budućem periodu moglo imati znatan uticaj na uvećane rashode.

Također aktima Preduzeća nisu utvrđene procedure eksproprijacije zemljišta, rudarskih šteta kao izuzetno složen i rizičan proces u poslovanju.

Isto tako Uprava nema pravila o kretanju i upravljanju dokumentacijom; u primjeni je neažurirani Pravilnik o organizaciji i načinu vođenja knjigovodstva; ne postoji Metodologija planiranja i Računovodstvene politike.

Revizijom je utvrđeno da se u Preduzeću proizvodnja uglja ne vodi u skladu sa računovodstvenim standardom zalihe.

Ne primjenjivanje računovodstvenih standarda je uočeno i kod evidentiranja dugoročnih razgraničenja za troškove eksproprijacija, rudarskih šteta i sudskih renti, što ima direktnog uticaja na pogrešno iskazivanje u finansijskim izvještajima.

Ističemo pogrešno evidentiranje nedospjelih kamata po dugoročnim kreditima, čime se nerealno uvećavaju sredstva i obaveze Preduzeća.

Provedenom revizijom smo utvrdili određene propuste u provođenju Zakona o javnim nabavkama, na što Uprava treba obratiti dodatnu pažnju i unaprijediti proces u dijelu organizacije i kontrole.

Kod obračuna i isplata plaća, uočeno je niz slabosti kao što su neosnovane isplate stimulacija, raznih komisija, nejasni ugovori o radu sa rukovodiocima koji nisu u skladu sa Pravilnikom o plaćama. Posebno ističemo obračun i isplatu toplog obroka kojim se umanjuje polazni osnov neto plaće, a samim tim se obračunavaju i umanjeni porezi i doprinosi.

Preduzeće se nije uskladilo prema Zakonu o javnim preduzećima jer u toku 2005. godine nisu usvojena propisana akta (Statut, Etički kodeks itd.), niti je formiran Odjel interne revizije.

Uprava je suočena sa značajnim problemima i nije uspjela provesti ciljeve iz Akcionog plana prestrukturiranja i modernizacije rudnika uglja u FBiH u dijelu proizvodnje, plasmana, smanjenja broja uposlenih i investicija. Tokom revizije istaknuta je nedovoljna podrška resornog ministarstva u rješavanju određenih pitanja (realna cijena uglja, metodologija za korekciju cijene uglja za izvoz i bilansni višak, program rješavanja obaveza po osnovu poreza i doprinosa iz ranijeg perioda, nedovoljni transferi od Vlade FBiH za zaštitnu opremu i eksploziv, program smanjivanja viška uposlenih).

Mi smo ukazali na područja poslovanja koja zahtijevaju značajnije angažovanje kako osnivača tako Nadzornog odbora i menadžmenta Preduzeća, te očekujemo da preporuke date u ovom Izvještaju budu implementirane u cilju efikasnijeg poslovanja Preduzeća.

3 CILJ I OBIM REVIZIJE

Cilj revizije finansijskih izvještaja je, da omogući revizoru da izrazi mišljenje o tome, jesu li finansijski izvještaji za 2005. godinu pripremljeni, u svakom značajnom pogledu, u skladu sa važećom zakonskom regulativom. Revizija je planirana i izvršena sa ciljem pribavljanja realne osnove i izražavanja mišljenja o tačnosti i korektnosti godišnjih finansijskih izvještaja.

Poseban naglasak smo stavili na procese koji su ocijenjeni kao značajni za objavljene izvještaje (proizvodnja i prodaja uglja, provođenje procedura propisanih Zakonom o javnim nabavkama, obaveze za poreze i doprinose, obaveze po kreditima, troškovi radne snage, evidentiranje izdataka za eksproprijacije, rudarske štete, rente, proces planiranja, stalna sredstva i potraživanja).

Revizija, također, uključuje davanje preporuka za dalji rad. U revidiranim procesima mogu postojati i drugi propusti koje mi nismo otkrili. Menadžment je zadužen da uspostavi sistem internih kontrola i da nadzire isti čime će se na najbolji način osigurati poslovanje uz poštivanje zakonskih i drugih propisa.

4 NALAZI I PREPORUKE

4.1. Upravljanje i rukovođenje

Osnivač i vlasnik Preduzeća u 100% iznosu je Vlada Federacije BiH, a ovlasti i obaveze po osnovu državnog kapitala vrši Federalno ministarstvo energetike, rudarstva i industrije (resorno ministarstvo). Vlada FBiH odnosno resorno ministarstvo tu funkciju ostvaruje putem organa upravljanja i rukovođenja koje postavlja i razrješava. To znači da osnivač putem svojih izabranih upravnih i rukovodnih organa ima mogućnost i obavezu potpune kontrole rada Preduzeća.

Upravljanje i rukovođenje Preduzećem propisano je eksternim propisima i Statutom Preduzeća, koji je donesen od strane Skupštine Preduzeća 31.03.2004. godine.

Organi upravljanja i rukovođenja Preduzećem, u revidiranoj godini bili su Skupština, Nadzorni odbor, Uprava Društva (koju čini Generalni direktor) i Odbor za reviziju.

Revizijom procesa upravljanja i rukovođenja, utvrdili smo slijedeće:

- **Da su u toku 2005. godine održane dvije sjednice Skupštine Preduzeća, na kojima su usvojene izmjene i dopune Statuta Rudnika «Kreka», Plan poslovanja za 2005. godinu i Godišnji izvještaj o poslovanju za 2004. godinu sa Izvještajem Odbora za reviziju i Nadzornog odbora.**

- **Odbor za reviziju je imenovan odlukom Skupštine od 31.03.2004. godine. Ističemo da je tokom 2005. godine Odbor za reviziju sačinio polugodišnji i godišnji izvještaj kako je predviđeno Statutom Preduzeća. Navodimo da je u Izvještajima, Odbor za reviziju sugerirao Upravi da izanalizira realnost zaliha, realnost potraživanja koja su starija od jedne godine i sumnjivih i spornih potraživanja.**

Odbor za reviziju nije obavljao poslove iz nadležnosti koje su utvrđene Zakonom o javnim preduzećima, gdje prvenstveno mislimo na donošenje godišnje studije rizika, te podnošenje sažetih mjesečnih izvještaja o održanim sastancima.

- Skupština Preduzeća imenovala je 31.03.2004. godine Nadzorni odbor, čiji način rada je uređen Poslovníkom o radu. Mandat članovima traje četiri godine. Nadležnosti Nadzornog odbora su utvrđene članom 52. Statuta Preduzeća, a najbitnije su: da nadzire poslovanje i rad Uprave Preduzeća; odobrava transakcije imovine (kupovina, prodaja, zamjena, lizing) u obimu od 15-33% knjigovodstvene vrijednosti ukupne imovine; predlaže raspodjelu i način upotrebe dobiti i način pokrivanja gubitka; imenuje Generalnog direktora; podnosi Skupštini Godišnji Izvještaj o poslovanju koji obavezno uključuje izvještaj revizora, izvještaj o radu Nadzornog odbora, Odbora za reviziju i Plan poslovanja za narednu poslovnu godinu.

Tokom revidirane godine, Nadzorni odbor je održao ukupno 9 sjednica na kojima se raspravljalo o svim važnim pitanjima u poslovanju ovog Preduzeća. Navodimo značajnija pitanja koja su razmatrana na sjednicama Nadzornog odbora Preduzeća: Protokol o izmirenju duga od strane «Soda-invest» Lukavac; prijedlog ugovora o kupoprodaji uglja sa «Elektroprivredom BiH» za 2006. godinu; informacija o kreditnom zaduženju kod ABS Banke u iznosu od 2.000.000 KM; informacija o stanju neizmirenih obaveza Preduzeća po osnovu poreza i doprinosa; neizmirena dugovanja «Soda-invest» Lukavac; rebalans Plana poslovanja za 2005. godinu; prijedlog Statuta i Etičkog kodeksa.

Nadzorni odbor je između ostalog dao i saglasnost Generalnom direktoru za donošenje odluke o cijenama i uslovima prodaje uglja u 2006. godini.

Na sjednicama Nadzornog odbora su vođene rasprave, ali nisu riješena pitanja od značaja za poslovanje Preduzeća kao što su postizanje povoljnije cijene uglja, velik broj invalida rada i radnika na čekanju; specifičnost poslovanja gdje rudarske štete; eksproprijacije zemljišta i sudski sporovi znatno opterećuju finansijski rezultat; neefikasna proizvodnja i organizacija; značajan iznos neizmirenih obaveza za poreze i doprinose iz plaća iz tekućeg i prethodnog perioda.

Direktor je osoba ovlaštena za organizovanje, rukovođenje procesom rada i poslovanjem Preduzeća, za zastupanje i predstavljanje Preduzeća, odgovara za zakonitost rada; donosi opće akte o kojima informiše Nadzorni odbor, utvrđuje cijene uglja i politiku prodaje uglja, predlaže Nadzornom odboru i Skupštini planove rada i programe razvoja, utvrđuje poslovnu politiku Preduzeća, donosi investicione odluke, predlaže godišnji obračun i periodične obračune te postavlja rukovođede zaposlenike u Preduzeću. Položaj, ovlasti, odgovornosti i prava Direktora uređeni su Ugovorom o angažmanu između Nadzornog odbora i Generalnog direktora. Mandat Direktora traje četiri godine.

Nije sačinjen trogodišnji Plan poslovanja što je predviđeno Zakonom o javnim preduzećima.

Uprava Preduzeća nema svoju procjenu rizičnih područja poslovanja, a revizijom je utvrđeno da postoji rizik u mnogim segmentima poslovanja kao što su obračun i isplata plaća, blagajničko

poslovanje, visoki troškovi eksproprijacija i rudarskih šteta, značajan iznos neizmirenih obaveza, provođenje Zakona o javnim nabavkama.

U 2005. godni nisu izvršena usklađivanja sa Zakonom o javnim preduzećima, od čega navodimo da nisu usvojena potrebna akta kao što su Statut Preduzeća, Etički kodeks, zatim nije formiran Odjel interne revizije kao ni donesen trogodišnji Plan poslovanja.

Preporučujemo:

Da organi Preduzeća unaprijede sistem rukovođenja i upravljanja Preduzećem u cilju što efikasnijeg rješavanja visokorizičnih područja poslovanja (postizanje povoljnije cijene uglja, rješavanje radnika na čekanju, kontrola troškova vezano za rudarske štete, eksproprijacije zemljišta, neefikasna proizvodnja i organizacija, značajan iznos neizmirenih obaveza za poreze i doprinose iz plaća, obračun i isplata plaća, blagajničko poslovanje, primjena Zakona o javnim nabavkama).

U što skorijem roku izvršiti usklađivanja sa Zakonom o javnim preduzećima u svim segmentima.

4.2. Planiranje, izvršenje planskih veličina, izvještavanje

U 2005. godini je bila planirana proizvodnje uglja i plasman u količini od 2.415.000 tona, a rebalansom plana je bilo predviđeno 2.000.943 tone, što znači da je smanjena planirana količina proizvodnje uglja za 414.057 tona ili 17,1%.

Ostvarena proizvodnja je bila 2.000.282 tone i manja je u odnosu na 2004. godinu za 4,2%.

Istovremeno na osnovu rebalansa plana proizvodnje korigovani su i finansijski pokazatelji kako slijedi:

	Osnovni plan	Rebalans plana
Ukupan prihod	113.365.259	98.743.212
Ukupni rashodi	125.055.732	121.784.038
Gubitak	11.690.473	23.040.826

Ukupan efekat rebalansa Plana, koji je donešen u novembru 2005. godine, je bio da su na osnovu smanjene proizvodnje prihodi smanjeni za 20,2 miliona KM, dok su istovremeno rashodi smanjeni za 3,27 miliona KM, što uvećava planirani negativni finansijski rezultat za 11,35 miliona KM.

Osnovni finansijski pokazatelji vezani za planiranje i ostvarenje plana su slijedeći:

	Rebalans Plana 2005	Ostvareno 2005	Ostvareno 2004
Ukupni prihodi	98.743.212	99.792.241	102.768.745
Ukupni rashodi	121.784.038	121.957.046	117.637.739
Bruto gubitak	23.040.826	22.164.805	14.868.994

Analizom ostvarenih rezultata poslovanja utvrdili smo da se ostvareni prihodi i rashodi kreću na nivou Rebalansa plana poslovanja, te možemo zaključiti da Rebalans Plana predstavlja verifikaciju ostvarenih rezultata poslovanja ostvarenih tokom prvih 10 mjeseci 2005. godine bez uvjerenja da je menadžment učinio aktivnosti, mjere i napore za ostvarenje osnovnog plana, gdje su pokazatelji znatno povoljniji.

Ovo ističemo i na osnovu poređenja rezultata poslovanja u odnosu na 2004. godinu jer su prihodi u odnosu na 2004. godinu manji za 2,9%, a rashodi su veći za 3,7%, što je rezultiralo gubitkom većim u odnosu na 2004. godinu za 49%.

Revizijom je utvrđeno da ne postoji Srednjoročni Plan za period 2006 – 2008. godina kao ni da ne postoji Strategija srednjoročnog planiranja.

Takođe je utvrđeno je da ne postoji zvanično Uputstvo o planiranju kao osnovni dokument u kome bi bile sadržane instrukcije za planiranje, određena Metodologija planiranja, utvrđeni kriteriji za planiranje i precizirani rokovi za donošenje plana poslovanja.

Timu za reviziju su prezentirane nepotpisane Smjernice za utvrđivanje plana rada Preduzeća u 2005. godini, ali uvidom u sadržaj dokumenta, utvrđeno je da predstavlja samo obrazloženje donesenog plana i nema karakter Uputstva o planiranju sa utvrđenim kriterijima.

Nije sačinjen Godišnji i mjesečni plan cash flow (gotovinski priliv i odliv sredstava), kao osnov menadžmentu za vođenje politike finansiranja, što je veoma bitno imajući u vidu prezaduženost Preduzeća kao i teškoće u izmirivanju obaveza i značajan iznos neizmirenih obaveza iz prethodnog perioda.

Utvrđeno je da Plan gotovinskih tokova sadrži pojednostavljenu verziju Izvještaja o gotovinskim tokovima, što ne može biti osnova menadžmentu za vođenje finansijske politike.

Uočili smo da Plan poslovanja ne sadrži procjenu naplativosti potraživanja, iako su ona osnovni izvor pritjecanja koristi u Preduzeće, a nije ni uključen plan kadrova koji bi bio usklađen sa Akcionim Planom Prestrukturiranja i modernizacije rudnika uglja u FBiH.

Nismo se uvjerali da Uprava provodi adekvatne aktivnosti na realizaciji Plana poslovanja iako se o tome raspravljalo na sjednicama Nadzornog odbora.

Takođe ističemo da Izvještaj o poslovanju na sadrži komparativnu uporedbu sa planskim pokazateljima, tako da Uprava nije izvještena o ostvarenju plana.

Sastavni dio Plana poslovanja predstavlja plan investicionih ulaganja. Ističemo da su investicije bile planirane u iznosu 20,29 miliona KM bez konkretnih izvora finansiranja, dok u segmentu izvještavanja nema osvrt na ostvarenje investicija, što je slabost odgovornih za ovaj segment aktivnosti.

Na zahtjev Tima za reviziju data je pismena informacija prema kojoj su izvršena finansijska ulaganja iznosila 10.360.184,61 KM, što je manje od planiranog za 49%, ali ni u jednom prezentiranom dokumentu nije dat osvrt na negativan efekat nerealiziranih investicija, što dodatno ukazuje na nepotpunost izvještavanja.

Nismo se uvjerali da je menadžment planirao pokazatelje na osnovu Akcionog plana kojim je bilo zacrtano da u 2005. godini bude:

	Akcionni Plan	Ostvarenje
a) Planirana proizvodna cijena	4,21 KM/GJ	5,52 KM/GJ
b) Investiciona ulaganja	3,72 miliona KM	10,36 miliona KM
c) Smanjenje broja radnika	za 550	za 103
d) Proizvodnja	2,44 miliona tona	2,0 miliona tona
e) Plasman u TE	2,01 miliona tona	1,68 miliona tona

Na osnovu navedenog ostvarenja ističemo da su ostvareni pokazatelji daleko ispod onih određenih Akcionim Planom što je rezultiralo značajnim gubitkom, a naročito ističemo podbačaj u proizvodnji, značajno povećanje proizvodne cijene i neostvarenje smanjenja broja radnika.

Preporučujemo:

Da Uprava donese efikasan Program mjera na ostvarenju planiranih rezultata poslovanja i Akcionog plana, kako bi se zaustavio trend postizanja gubitka, koji bi mogao ugroziti stalnost poslovanja.

Da Uprava donese vlastita akta za proces planiranja, koja će uključiti odgovarajuće instrukcije i kriterije sa utvrđenim rokovima za donošenje planova.

Sačiniti Srednjoročni plan i dinamički Plan novčanih tokova i posebnu pažnju posvetiti raspolaganju gotovinom i alociranju iste kako bi se blagovremeno izmirivale obaveze prema prioritetu.

Planiranju investicija posvetiti veću pažnju sa osiguranjem sredstava i pretpostavki za ostvarenje u funkciji razvoja djelatnosti i povećanja proizvodnje i plasmana uglja. Prilikom izvještavanja davati detaljniji osvrt na probleme i neizvršenje investicija.

Vršiti potpuno izvještavanje u svim segmentima poslovanja sa komparativnim pregledom, usporedbom i detaljnim osvrtom na ostvarenje Plana poslovanja.

U cilju potpunosti i sveobuhvatnosti Plana, sastavni dijelovi Plana treba da budu plan procjene izvjesnosti naplate potraživanja i plan kadrova, što bi trebalo biti bazirano na provedbi Akcionog plana.

4.3. Prihodi

U finansijskim izvještajima 2005. godine, ukupni prihodi (bez internih prihoda) su iskazani u iznosu od 92.208.711 KM i u odnosu na 2004. godinu manji su za 3,2%, što je rezultat manjeg obima proizvodnje i slabije isporučene količine toplote prema Termoelektrani „Tuzla“.

Struktura ostvarenih prihoda je slijedeća:

Opis	2005.	2004.
Prihodi od prodaje	83.206.830	85.475.243
Prihodi od kamata	1.962	155
Prihodi od pozitivnih kursnih razlika	-	1.371.270
Prihodi od ostalih aktivnosti	4.565.807	6.831.545
Vanredni prihodi	4.434.110	1.660.028
Ukupno	92.208.711	95.338.242

Cijena “Elektroprivredi BiH”, Termoelektrana Tuzla se utvrđuje Odlukom Vlade FBiH i diferencira se po 3 osnova (domaći konzum, izvoz HEP i bilansni viškovi).

Prezentiran je Ugovor o kupoprodaji uglja sa “Elektroprivredom BiH” u 2005. godini za domaći konzum od 17.01.2005. godine koji je specificirao slijedeće uslove:

Za “Elektroprivredu” ugovorena cijena toplote u uglju utrošene za proizvodnju električne energije za **domaći konzum** iznosi 4 KM/GJ, a podrazumijeva se franko utovareno u prevozno sredstva na separaciji rudnika.

Penaliziranje i premiranje isporučenog uglja po osnovu kvaliteta vrši se prema na osnovu raspona toplinske moći i skala za obračun.

Ugovorom o kupoprodaji uglja u 2005. godini za izvoz EPBiH – HEP-u cijena iznosi 4 KM/GJ i koriguje se za učešće prodajne cijene električne energije po obrascu opisanom u članu 14.

Poseban način obračuna cijene je i za bilansni višak s tim da cijena ne može biti manja od 2,955 KM/GJ, a prema Zaključku Vlade FBiH o predloženoj cijeni za bilansne viškove.

Rudnici primjenjuju utvrđene cijene pri fakturisanju isporučenog uglja u skladu sa ugovorom, dok za bilansne viškove i izvoz, «Elektroprivreda BiH» na bazi ostvarenog izvoza i pokazatelja elektroenergetskog bilansa sastavlja knjižna odobrenja rudnicima. **Ne postoji ažurirana Metodologija korekcije cijena za električnu energiju koja se izvozi, a u skladu sa Zaključkom Vlade FBiH.**

U komercijalnom sektoru vodi se evidencija obračuna cijena uglja isporučenog iz Rudnika Kreka za «Elektroprivredu BiH» i prema pregledu za period januar – decembar 2005. godine prema knjižnim

obavijestima razlika u korist kupca (što je umanjilo prihode Preduzeća) je bila ukupno 2.532.262,09 KM kako slijedi:

Za domaći konzum	1.741.575,40 KM
Za HEP	464.242,16 KM
Za bilansni višak	326.444,53 KM

Za domaći konzum razlika od 1.741.575,40 KM je rezultat isporučenog uglja slabije toplotne moći nego što je ugovorena, dok ostali iznosi za HEP i bilansni višak ne možemo obrazložiti jer su rezultat obračuna «Elektroprivrede».

Prihod od prodaje uglja Termoelektrani Tuzla u 2005. godini je bio 59.461.770 KM sa prosječnom cijenom od 3,785 KM/GJ.

Za «Soda Invest» Lukavac ugovorena cijena toplote u uglju je prosječna cijena utvrđena za JP «Elektroprivreda» FBiH.

Za kategoriju široke potrošnje (veleprodaja) i maloprodaja (domaćinstva) cijena je utvrđena na osnovu Odluke o cijenama i uslovima prodaje uglja u 2005. godini broj 45/05 od 17.01.2005. godine, koju je potpisao Generalni Direktor prema slijedećem:

1.1. – 15.07.2005. godine	4,0 KM/GJ
16.07. - 31.12.2005. godine	4,4 KM/GJ.

Uvidom u analitičke kartice, gdje se evidentiraju uplate gotovinom u maloprodaji utvrđeno je da je po rudnicima ostvaren slijedeći promet:

Dubrave	194.906 KM
Bukinje	337.264 KM
Šikulje	478.810 KM
Mramor	1.767.306 KM.

Revizijom je utvrđeno da se samo dio ovih uplata polaže na Centralnu blagajnu u Generalnu Direkciju, a da se veći dio zadržava na blagajni rudnika za podmiranje materijalnih troškova, što predstavlja rizik u poslovanju i slabost u raspolaganju gotovinskim sredstvima. Ova oblast nije adekvatno uređena Pravilnikom o finansijskom poslovanju.

Poseban ugovor o izvozu uglja sa Preduzećem «Klopić» d.o.o Županja ne postoji. Obrazloženje od odgovorne osobe je da se isti pojavljuje kao dobavljač za rudno drvo i primjenjuje se kompenzacija.

Prihodi po toni od ostalih kupaca je bio 4,321 KM/GJ.

Ukupna prosječna prodajna cijena uglja svim kupcima u 2005. godini je bila od 3,893 KM/GJ.

U okviru iskazanih ostalih prihoda od aktivnosti najznačajniju stavku predstavlja iznos od 2.100.000 KM, koji je oprihodovan sa konta dugoročnih rezervisanja za zemljište. Naime, u prethodnom višegodišnjem periodu Preduzeće je izdatke za eksproprisano zemljište iskazivalo putem rashoda, tako da kupljeno zemljište nije bilo pravilno iskazano u okviru stalnih sredstava. Tokom 2002. godine Komisija je utvrdila da Preduzeće posjeduje 300 hektara zemljišta, koje se može koristiti isključivo za rekultivaciju, i procijenjeno je vrijednost od 21.000.000 KM. Ova vrijednost je prvobitno knjižena u korist kapitala, da bi Odlukom Generalnog direktora bila prenesena na dugoročne razgraničene prihode. U Odluci je navedeno da se počev od 2003. godine jedna desetina iznosa razgraničenih prihoda, to jest 2.100.000 KM ukalkuliše u tekuće prihode, što je i evidentirano u periodu 2003.-2005. godina.

Na kontu razgraničenih prihoda sa 31.12.2005. godine je iskazan saldo od 14.700.000 KM. Smatramo da nema osnova za razgraničenje prihoda, jer su izdaci za ove namjene već opteretili u prethodnim godinama obračun prihoda i rashoda u punom iznosu.

U okviru ostalih prihoda iskazani su i prihodi po osnovu transfera Vlade Federacije BiH u iznosu od 870.000 KM. Transferi su izvršeni po: Odluci Vlade FBiH vezano za Program finansijske pomoći rudnicima uglja u FBiH za nabavku sredstava kolektivne zaštite radnika u iznosu od 300.000 KM, po Odluci Vlade FBiH vezano za Program finansijske pomoći rudnicima uglja u FBiH za nabavku eksplozivnih materija u iznosu od 470.000 KM i po Odluci Vlade FBiH za dijela štete na sanaciji klizišta u iznosu od 150.000 KM. Odluke su realizirane na slijedeći način prema izvještajima Preduzeća:

Opis	Donacija Vlade FBiH	Ukupni troškovi
Eksploziv	390.000	1.089.849
Zaštitna oprema	330.000	625.490
HTZ oprema	0	350.664
Sanacija klizišta na PK Šikuljama	150.000	2.475.836
Ukupno	870.000	4.451.839

Iz navedene tabele uočljivo je da ima određenih odstupanja u transferima za eksploziv i zaštitnu opremu u odnosu na visinu sredstava odobrenu Odlukom. Ističemo da su ulaganja i potrebe Preduzeća za ove namjene znatno veća i da pomenuti transferi pokrivaju samo oko 20% potreba.

Preduzeće vrši povratno izvještavanje resornog ministarstva o utrošku sredstava dobivenih transferima Vlade FBiH.

Preporučujemo

Obzirom da je cijena uglja za izvezenu električnu energiju znatno niža u odnosu na domaći konzum, a što se odražava i na rudnike kroz umanjenu cijenu, smatramo bitnim usvojiti Metodologiju korekcije cijena za električnu energiju koja se izvozi, a u skladu sa Zaključkom Vlade FBiH.

Urediti aktom naplatu isporučenog uglja po rudnicima kako bi se izbjegao rizik naplate gotovinom i efikasnije raspolaganje sredstvima.

Da se saldo u iznosu od 14.700.00 KM koji se vodi na dugoročnim rezervisanjima oprihoduje u punom iznosu u 2006. godini.

U saradnji sa resornim ministarstvom na bazi realne kalkulacije (koja neće biti opterećena nepotrebnim rashodima) postići cijenu koja će se približiti cijeni koštanja proizvodnje uglja kao i da se preispitaju cijene svim kupcima uglja.

4.4. Kalkulacija proizvodne cijene koštanja uglja

Uvidom u strukturu troškova Rudnika za 2005. godinu utvrdili smo slijedeće:

Rashod	Iznos	Učešće
Amortizacija	17.450.581	15,3
Troškovi rada	52.410.144	45,8
Materijalni troškovi i usluge	38.627.611	33,8
Ostali rashodi	5.885.180	5,1
Ukupno	114.373.516	100,0

Prema Izvještaju o poslovanju Rudnika Kreka za 2005. godinu, proizvedeno je i isporučeno 19.665.458 GJ toplote, tako da je uz ostvarene rashode i troškove od 114.373.516 KM, ostvarena

proizvodna cijena koštanja 5,52 KM/GJ (bez ostvarenih internih prihoda i rashoda) i znatno prevazilazi prosječnu prodajnu cijenu od 3,893 KM/GJ ili za 41,8%. Posljedica navedenog je ostvareni gubitak, što ukazuje da se propisanom cijenom, postojećim raspolaganjem i iskorištenjem resursa ne mogu pokriti troškovi proizvodnje u Rudnicima.

Uvidom u Plan poslovanja utvrđeno je da se ne vodi planska cijena koštanja već se u svim analizama preračunavanju ukupni troškovi po jedinici proizvoda (toni) i prema toplotnoj energiji (GJ – Giga džulu).

Ističemo da iskazani troškovi ne rezultiraju adekvatnom proizvodnjom u kvantitativnom i kvalitativnom smislu, te bi Uprava trebala izvršiti detaljnu analizu troškova poslovanja i iznaći mogućnosti za smanjenje ovih troškova i efikasnije poslovanje.

Revizijom je utvrđeno da se u knjigovodstvenoj evidenciji Rudnika proizvodnja uglja ne iskazuje u skladu sa računovodstvenim standardom troškovi konverzije (proizvodnje). Rudnici knjigovodstveno cjelokupan iznos troškova i rashoda prenose na finansijski rezultat, a u izvještavanju se cijena koštanja prikazuje kao odnos ukupnih troškova i proizvedene količine toplote.

Rudnici nemaju uskladištenih proizvoda (uglja) jer ukupnu proizvodnju prosljeđuju kupcima tako da se na zalihama (u okviru klase 1) ne vodi proizvodnje uglja u toku, gotovi proizvodi i zalihe uglja.

Utvrđeno je da nema Metodologije kojom se razgraničavaju troškovi. Ne postoji akt u Preduzeću koji bi odredio knjigovodstveni način vođenja proizvodnje. Ni u jednom dokumentu kao što je Pravilnik o knjigovodstvu nije navedeno da se proizvodnja vodi na bazi ukupnih (apsorpcionih troškova), tako da ističemo ovu slabost koja ima uticaja na izvještavanje Uprave i nedosljednost u primjeni računovodstvenog standarda Zalihe.

Preporučujemo:

Da Uprava donese efikasan Program racionalizacije troškova proizvodnje kako bi se ostvarila proizvodna cijena koštanja koja bi dostigla nivo koji bi obezbijedio pozitivan finansijski rezultat.

Da se sačini Metodologija knjigovodstvenog vođenja proizvodnje u skladu sa računovodstvenim standardom Zalihe, koja bi bila sastavni dio računovodstvenih politika.

4.5. Izbor dobavljača

Cilj revizije ovog procesa bio je uvjeriti se da li je Uprava u postupcima nabavke postigla najefikasniji način korištenja javnih sredstava s obzirom na svrhu i predmet javnih nabavki kao i da li su provedeni svi postupci i procedure predviđeni Zakonom o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine.

Također, cilj nam je bio ocijeniti da li su poduzete sve potrebne mjere kako bi se osigurala pravična i aktivna konkurencija, jednak tretman, nediskriminacija i transparentnost između svih učesnika u procesu javne nabavke.

Akt Preduzeća koji reguliše proces izbora najpovoljnijeg ponuđača u revidiranoj godini bio je Pravilnik o javnoj nabavci roba, usluga i radova. Navedeni Pravilnik na koji je saglasnost dao Nadzorni odbor, je donesen u martu 2005. godine.

Preduzeće je u okviru Plana poslovanja za 2005. godinu planiralo investiciona ulaganja u vrijednosti od 20.290.067 KM, dok je izvršenje prema Pregledu investicionih ulaganja za 2005. godinu bilo 10.360.185 KM. U ovaj iznos su uključeni i radovi na izradi rudarskih prostorija izvedeni u vlastitoj režiji.

Timu za reviziju je prezentiran Pregled zaključenih Okvirnih sporazuma, prema kojem je Preduzeće u 2005. godini sklopilo 37 ugovora ukupne vrijednosti od 27.736.431 KM i 578.865 EUR. Vrijednosti u Okvirnim sporazumima su procijenjene za period od tri godine.

Preduzeće nije donijelo Srednjoročni plan poslovanja, a koje je bilo dužno prema članu 22. Zakona o javnim preduzećima. Ovo navodimo iz razloga velikog broja sklopljenih Okvirnih sporazuma za koja su sredstva trebala biti osigurana u trogodišnjem planu.

Metodom uzorka pregledali smo poštivanje procedura **otvorenog postupka nakon kojeg su zaključeni okvirni sporazumi** i to kod slijedećih nabavki: nabavka čelika u iznosu od 4.500.000 KM, nabavka rudnog drveta u iznosu od 578.865 EUR i 460.386 KM, izvedba bunara za odvodnjavanje u iznosu od 4.500.000 KM, nabavka električnih detonatora u iznosu od 5.700.000 KM, nabavka eksploziva u iznosu od 3.750.000 KM, izrada pripremskih prostorija, radovi na dopremi repromaterijala i transport uglja u iznosu od 5.400.000 KM i nabavka dizel goriva u iznosu od 15.500.000 KM.

Tim za reviziju je pregledao sistemom uzorka **nabavke provedene putem otvorenog postupka** i to: usluge kopanja, transporta i odlaganja otkrivke na PK Dubrave u iznosu od 700.000 KM, nabavka materijala za reparaciju valjaka za GTK u iznosu od 122.384 KM, nabavka teretnih vozila i traktora u iznosu od 59.636 KM i 54.000 EUR-a i usluge povremenog angažovanja opreme trećih lica.

Kod provedenog postupka **putem konkurentskog zahtjeva**, pregledali smo slijedeće nabavke: nabavka elektroda u iznosu od 28.458,40 KM, nabavka ležajeva 15.999,40 KM, nabavka rezervnih dijelova ručnih lančanih dizalica u iznosu od 12.042,50 KM, nabavka motor buldozera Liebherr u iznosu od 89.816,00 KM i pumpe okretanja kupole bagera u iznosu od 29.617,00 KM.

Provedenom revizijom utvrdili smo da :

-u većini slučajevima provedenih nabavki po Zakonu o javnim nabavkama, procijenjena vrijednost ugovora o nabavci od strane ugovornog organa na osnovu koje bi se adekvatno primjenjivao vrijednosni razred, se nije mogla uporediti sa Planom poslovanja za 2005. godinu budući da su u Planu dati samo zbirni iznosi po rudnicima i pogonima. Iz ovog razloga tim za reviziju ne može potvrditi određivanje vrijednosnih razreda za pojedinačne tendere.

-kod nekih tendera pojedini kriteriji za bodovanje ponuda kao što su kvalitet, referens lista, tehnička opremljenost i kadrovska osposobljenost, nisu bili dovoljno razrađeni, tako da se kod nabavke dizel goriva ponuđač žalio Federalnom ministarstvu finansija na dodjelu bodova. Ministarstvo je poništilo postupak i vratio ga na ponovni postupak u dijelu razrade kriterija «referens liste». Komisija za izbor najpovoljnijeg ponuđača je nakon toga donijela razrađene kriterije na osnovu kojih je i izvršila izbor.

-kod provedenih nabavki putem otvorenog postupka, kod zaprimljene dvije ponude, postupak je poništavan iz razloga što je broj ponuda manji od tri i ne osigurava stvarnu konkurenciju. Pojedini tenderi su se ponavljali i po dva puta kao što je nabavka rudnog drveta i izvedba bunara za odvodnjavanje.

-kod provedenih postupaka dodjele ugovora putem konkurentskog zahtjeva, za pojedinačne nabavke nije se sačinjavao zapisnik o izboru niti su doneseni kriteriji. U slučaju kada su prikupljene manje od tri odgovarajuće ponude, ugovorni organ nije poništavao postupak, već je birao onu sa najnižom cijenom. Ponavljanje postupka se ne zahtijeva samo u slučaju ako se ugovorni organ u prethodnom postupku opredijelio na dodatno obavještenje o nabavci, a što se nije radilo.

Tim za reviziju na osnovu izvršenog pregleda konstatuje da je u dijelu izvršenih nabavki po osnovu investicija i nabavki koje imaju karakter rashoda i izdataka, provodena procedura, ali

ističemo nalaze koji pokazuju da nije bilo dosljedne primjene Zakona o javnim nabavkama. Kao primjere navodimo:

- javnu nabavku usluga kopanja, transporta i odlaganja otkrivke na PK «Dubrave» u ukupnom iznosu od 700.000 KM, gdje je proveden otvoreni postupak u okviru međunarodnih vrijednosnih razreda. Na osnovu zahtjeva tehničkog rukovodioca i izvršnog direktora Rudnika «Dubrave» za dodatnom proizvodnjom otkrivke i uglja a u cilju održavanja kontinuiteta, **sklopljen je Anex ugovora 31.10.2005. godine na dodatnih 100.000 m³ č.m. odnosno 50% vrijednosti prvobitnog ugovora bez provođenja pregovaračkog postupka.**
- javnu nabavku usluga povremenog angažovanja opreme trećih lica, gdje je proveden tender u 2005. godini. Nakon provedenog tendera i upućene žalbe dobavljača «Den Alm Company» Lukavac, Federalnom ministarstvu finansija, cijeli predmet Rješenjem ministarstva od 20.03.2006. godine je vraćen na ponovni postupak u dijelu vrednovanja kvalifikovanih ponuda. Generalni Direktor je nakon toga podnio tužbu za pokretanje upravnog spora protiv navedenog Rješenja ministarstva i donio Odluku o otkazivanju postupka dodjele ugovora. Obzirom da tender u 2005. godini nije bio okončan, navedene usluge je nastavio obavljati dobavljač «Junuzović Copex» izabran po tenderu u 2004. godini, a prema proceduri propisanoj Uredbom o postupku nabavke roba, vršenju usluga i ustupanja radova. **Anex ugovora nije potpisan, a revizorskom timu je dostavljen Zapisnik od 06.10.2005. godine po kojem se odobrava dalje iznajmljivanje pomoćne mehanizacije od istog dobavljača do završetka novog tendera i potpisivanja novog ugovora. Zapisnik su potpisali generalni direktor, tehnički direktor, rukovodilac poslova komercijale i izvršni direktori rudnika.**
- izbor najpovoljnijeg ponuđača za osiguranje (fizičko obezbjeđenje) imovine i lica, gdje je proveden postupak u 2004. godini prema Uredbi o postupku nabavke roba, vršenju usluga i ustupanja radova. Nakon dobivene Saglasnosti resornog ministarstva za provođenje postupka izravne pogodbe od 07.10.2004. godine, ugovor je potpisan sa «Protection BH» Živinice tek 10.02.2005. godine sa primjenom od 6 mjeseci. Nakon isteka roka navedenog ugovora, sklopljen je novi ugovor sa istim dobavljačem bez provođenja i raspisivanja tendera shodno odredbama Zakona o javnim nabavkama. **Ističemo da je navedenom dobavljaču po osnovu osiguranja imovine i lica isplaćeno ukupno 358.663 KM u 2005. godini.**
- nabavku motora za mašinu LIEBHERR PR-752 u iznosu od 89.816 KM, gdje je proveden postupak izbora putem Konkurentskog zahtjeva, a koji se prema Zakonu može provesti za ugovore čiju je vrijednost ugovorni organ procijenio na iznos niži od 30.000 KM. U Odluci o pokretanju javne nabavke i Rješenju o formiranju komisije je utvrđeno da će se provesti postupak ubrzanog ograničenog postupka bez objavljivanja obavještenja o nabavci, koji Zakon o javnim nabavkama ne poznaje.
- nabavku materijala za reparaciju valjaka za GTK, gdje je sklopljen ugovor 29.07.2005. godine sa dobavljačem «TBS Trade» Tuzla u ukupnom iznosu od 122.384,20 KM. Ugovor nije realiziran iz razloga što se dobavljač izjasnio da ne može isporučiti navedeni materijal i ponudio je alternativne ležajeve. Komisija za nabavku je 04.10.2005. godine uputila Generalnom direktoru prijedlog da se raskine navedeni ugovor i dodijeli dobavljaču čija je ponuda po redoslijedu slijedeća. Na upućeni prijedlog nije bilo odgovora, a ugovor nije raskinut.
- izgradnju objekata odvodnjavanja, geoloških, hidrogeoloških i geomehaničkih istražnih radova, gdje ugovorni organ nije specificirao obim radova već su tražene samo jedinične cijene tako da ugovor nema utvrđenu specificiranu vrijednost kao ni rok izvođenja radova. **Zbog toga ne možemo potvrditi iskazane izvedene količine prema prezentiranim fakturama.**
- nabavku elektroda putem postupka konkurentskog zahtjeva u ukupnom iznosu od 28.458,40 KM. Prilikom izbora dobavljača, čija ponuda nije bila najniža, nije dato obrazloženje o izboru.

Provedenom revizijom ne možemo potvrditi da ukupna godišnja vrijednost nabavki provedenih putem Direktnog sporazuma ne prelazi dozvoljeni iznos od 10 % ukupnih godišnjih nabavki budući da se ovaj postupak u 2005. godini provodio i u pogonima i u rudnicima. Služba za

komercijalne poslove ne raspolaže sa podacima o ukupnoj vrijednosti provedenih Direktnih sporazuma na razini Preduzeća.

Revizijom je utvrđeno da Preduzeće u 2005. godini nije podnosilo Izvještaje o nabavkama Agenciji za javne nabavke, a kako je predviđeno Zakonom o javnim nabavkama.

Uvidom u registar ugovora, utvrdili smo da je u nekim slučajevima korištena kompenzacija kao sredstvo plaćanja, te ukazujemo Upravi na član 42. Zakona o javnim preduzećima koji je definisao u kojim slučajevima se mogu poduzimati aktivnosti kompenzacija i cesija.

Preporučujemo:

Menadžment treba unaprijediti organizaciju sistema nabavki (u Generalnoj direkciji i rudnicima) i kontrole nad procesima kod implementiranja Zakona o javnim nabavkama i Zakona o javnim preduzećima.

Napraviti detaljan Plan investicionih ulaganja i tekućeg održavanja sa procijenjenim vrijednostima nabavki i dosljedno pratiti dinamiku i zakonitost izvršenja svih aktivnosti procesa nabavki u cilju postizanja ekonomičnosti u interesu Preduzeća.

Prilikom pripreme tenderske dokumentacije detaljno razraditi tehničke specifikacije kao i kriterije prilikom bodovanja ponuda.

Kod sačinjavanja tenderske dokumentacije, obezbjediti od ponuđača garancije kojima će se ugovorni organ osigurati u slučaju da ponuđač odustane ili raskine ugovor.

Obezbijediti podatke o ukupnom godišnjim nabavkama provedenim putem Direktnog sporazuma.

Izještavati Agenciju za javne nabavke na način nako je propisano Zakonom o javnim nabavkama.

4.6. Rashodi

4.6.1. Troškovi radne snage

Na dan 01.01.2005. godine u Poduzeću je bilo uposleno 4.281 djelatnika, a 31.12.2005. godine bilo je 4.178 djelatnika.

Po osnovu plaća i drugih primanja uposlenih isplaćeno je u prethodnoj i revidiranoj godini na ime:

Opis	2005. god.	2004. god.
Bruto plaća	37.750.808	37.489.918
Troškova toplog obroka	9.057.346	8.852.590
Prijevoza na posao	2.077.702	1.776.729
Regresa za godišnji odmor	1.610.724	1.351.731
Redovnih renti	1.141.227	1.202.892
Ostalih naknada uposlenim	772.339	882.728
Ukupno	52.410.146	51.556.588

U revidiranoj godini na ime bruto plaća uposlenim je isplaćeno ukupno 37.750.808 KM, odnosno učešće u ukupnim troškovima je bilo 34,8%.

Provedenom revizijom smo utvrdili slijedeće:

- Osnov za isplatu plaća je Pravilnik o plaćama donesen 05.08.2002. godine od strane Upravnog odbora u okviru koga je dat pregled radnih mjesta po koeficijentima i bodovima. Osnovne plaće za sva radna mjesta se kreću u raspon koeficijenata složnosti radnih mjesta od 1,00-6,00, dok je za Generalnog Direktora Preduzeća plaća isplaćivana na osnovu menadžerskog ugovora. **Utvrđili smo da se rukovodiocima poslova isplaćuje plaća na osnovu ugovora kojim je predviđena uvećana plaća do 3 prosječna plaće u Rudniku «Kreka» Tuzla, a što nije regulisano Pravilnikom o plaćama. Naime, Pravilnikom o plaćama za navedena radna mjesta uvrđen je koeficijent 5,8. Dato pismeno obrazloženje da se ovakav način**

dodatnog stimulisanja primjenjuje u skladu sa članom 30. Kolektivnog ugovora o pravima i obavezama poslodavaca zaposlenika u oblasti rudarstva u FBiH ne možemo prihvatiti jer se ugovorom o radu uređuje samo osnovna plaća.

- b) Navedenim Pravilnikom o plaćama utvrđeno je da je osnovna plaća polazni osnov izražen u bodovima. Članom 16. Pravilnika je predviđeno da se osnovna mjesečna plaća koriguje na osnovu ostvarenih rezultata rada na radnom mjestu po osnovu kvaliteta i kvantiteta posla, odnosa prema radu i sredstvima za proizvodnju, odnosno na osnovu izvršenih normi mjesečnih planskih zadataka. Revizijom je utvrđeno da se navedeni član Pravilnika ne primjenjuje niti se prilikom obračuna primjenjuju utvrđeni kriteriji kao što su proizvodnja uglja u tonama, otkrivka uglja, šire i uže pripreme, kvalitet uglja i ekonomičnost poslovanja.
- c) Utvrdili smo da se svaki mjesec u Generalnoj direkciji isplaćuju stimulacije po više osnova tako da je u 2005. godini ukupno isplaćeno neto 242.610 KM. Stimulacije su isplaćivane prema članu 25. Pravilnika o plaćama prema kojem Generalni direktor može na osnovu doprinosa zaposlenika utvrditi dodatnu stimulaciju za te zaposlenike. Uvidom u prezentirane odluke uočeno je da su u pojedinačnim odlukama utvrđeni fiksni iznosi po organizacionim jedinicama, a koji nisu bazirani na stvarnom doprinosu uposlenih. Ove stimulacije se isplaćuju svaki mjesec neovisno od rezultata rada. Utvrdili smo da se ne poštuje član 25. Pravilnika kojim je predviđeno da se procenat ocjene doprinosa dostavlja pismeno u vidu rješenja službi nadležnoj za obračun normi.
- d) Ističemo isplatu sredstava na ime plaća vezano za zamjenu uposlenika Preduzeća za vrijeme godišnjeg odmora prema Rješenju broj 946 od 16.06. 2005. godine. Prema navedenom rješenju uposlenika su mijenjala 2 izvršioca i svakom od njih je isplaćena plaća uposlenika kojeg su mijenjali (rukovodilac Generalne direkcije).
- e) Utvrdili smo da se svaki mjesec u Generalnoj direkciji isplaćuju naknade za rad u komisijama, tako da je u 2005. godini ukupno isplaćeno neto 144.295 KM. Ove naknade nisu regulisane Pravilnikom o plaćama, a isplaćene su po više raznih osnova. Kao primjer navodimo isplatu prema Rješenju broj 1209/05 od 20.07.2005. godine, po kojem je izvršena isplata Komisiji za primopredaju poslova između uposlenika koji odlazi u penziju i primaoca posla. Takođe navodimo isplatu Komisiji za vansudska poravnanja (materijalnih, nematerijalnih i rudarskih šteta), koja je primala naknadu svakog mjeseca. Smatramo da isplate ovim komisijama nemaju zakonskog uporišta obzirom da većina izvršenih poslova predstavlja poslove koji su predviđeni postojećom sistematizacijom radnih mjesta i samim tim imaju karakter redovnih poslova.
- f) Provedenom revizijom uočili smo da u nekim odlukama i ugovorima o radu postoji kolizija datuma donošenja i datuma primjene, tako da je i upitno pravno dejstvo i nastanak određenih transakcija po navedenim aktima.
- g) U 2005. godini na ime toplog obroka je isplaćeno 9.057.346,38 KM, od čega se na isplate u gotovini odnosi 5.763.355,38 KM, a na topli obrok u bonovima ukupno 3.293.991 KM. Za svaki mjesec donosi se Odluka o isplati toplog obroka koja specificira visinu isplata za gotovinu i bonove. Prema tim odlukama obračun neto plaće se umanjuje za iznos toplog obroka isplaćenog u gotovini, a samim tim umanjuje se i osnovica za obračun poreza i doprinosa što je u suprotnosti sa odredbama Pravilnika o plaći. Zbog toga su u 2005. godini umanjene neto plaće za iznos od 5.763.355,38 KM i za pripadajući dio poreza i doprinosa na plaće. Smatramo da je ovakav način obračuna plaće i toplog obroka u suprotnosti sa usvojenim Pravilnikom o plaćama.
- h) Prema izvještajima Preduzeća u 2005. godini je bilo uposleno 937 invalida rada i rata, od kojih je 245 radnika neraspoređeno i vode se kao radnici «na čekanju». Prezentirana je Odluka iz 2005. godine, kojom se utvrđuje visina i isplata za neraspoređene zaposlenike prema članu 32. Pravilnika o plaćama. Navedenom Odlukom utvrđen je iznos koji se obračunava do nivoa najniže plaće (60% od prosječne plaće Federacije BiH) i na koji iznos su se obračunavali pripadajući porezi i doprinosi. U članu 3. se navodi da će isplata plaće na ruke iznositi 120 KM što je i primjenjeno.
Radnik se upućuje na čekanje prema rješenju koje je doneseno na osnovu člana 75., 76., 77. i 79. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Ocjenu radne sposobnosti vrši

Federalni fond PIO/MIO. Osnov za utvrđivanje naknade plaće predstavlja naknada plaće koju je osiguranik ostvario u posljednjoj godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost. I pored navedenih činjenica ističemo da Zakon o radu nije predvidio kategoriju «čekanje» kao i da je prema članu 41. Zakona o javnim preduzećima strogo zabranjena isplata plaća na bilo kakvoj listi čekanja. Prema obrazloženju Preduzeća, status čekanje je isključivo rezultat nemogućnosti rasporeda zbog malog broja radnih mjesta na koja bi se isti mogli rasporediti.

- i) U 2005. godini isplaćena je prosječna mjesečna neto plaća u iznosu od 525 KM po uposleniku.

Preporučujemo:

Način obračuna i isplate neto plaće i toplog obroka uskladiti sa pozitivnim zakonskim propisima koji tretiraju ovu oblast kao i internim aktima.

Urediti sistem obračuna plaća i pojačati nadzor nad istim. Kod utvrđivanja osnovnih plaća rukovodioca, obračun vršiti na osnovu koeficijenata i bodova utvrđenih Pravilnikom o plaćama, s tim da stimulacije ne mogu imati karakter osnovne plaće.

Utvrditi vrijednost boda mjesečno na osnovu rezultata poslovanja i izvršenja Plana poslovanja.

Potrebno je dosljedno primjenjivati Pravilnik o plaćama u dijelu obračuna stimulacija koje će se zasnivati na stvarnom doprinosu uposlenika sa prethodnom pismenom ocjenom rukovodioca.

Preispitati naknade komisijama pogotovo u slučajevima kada su poslovi djelokruga rada komisija predviđeni sistematizacijom radnih mjesta.

Preispitati postojeće ugovore o radu čiji su datumi potpisivanja i primjene u koliziji.

Poduzeti potrebne mjere na rješavanju radnika na «čekanju» u skladu sa Zakonom o radu i Zakonom o javnim preduzećima. Izvršiti usklađivanje broja uposlenih prema Akcionom planu prestrukturiranja i modernizacije rudnika uglja u FBiH.

4.6.2. Ostali rashodi

U daljem dijelu Izvještaja dajemo pregled bilansnih pozicija rashoda, koji su ocijenjene rizičnim prilikom planiranja revizije.

Opis	2005. god.	2004. god.
Trošk. za privremene i povr. poslove	128.558	123.844
Troškovi intelektualnih usluga	216.075	311.723
Troškovi ostalih raznih usluga	1.224.233	926.490
Trošk. usluga na proizv. otkrivanjima	2.867.190	2.093.486
Eksproprijacije	2.023.958	1.825.148
Rudarske štete	1.081.271	2.366.497
Troškovi po osnovu sudskih renti	1.443.506	1.396.427
Pansionske usluge hotela "Salines"	99.676	42.559
Troškovi reprezentacije	389.786	375.584
Troškovi reklame i propagande	178.145	103.144

Kod ovih transakcija utvrdili smo slijedeće:

- U okviru troškova za privremene i povremene poslove vršene su isplate na osnovu ugovora o djelu za poslove koordiniranja rada na izradi godišnjih i operativnih planova i zastupanja u sudskim predmetima naknade štete (rente). Smatramo da se navedeni poslovi mogu obaviti od strane uposlenih u Preduzeću u okviru postojećeg opisa poslova i radnih zadataka, te ističemo neracionalnost vezano za ove izdatke.

- **Troškovi za intelektualne usluge najvećim dijelom su nastali na osnovu ugovora o autorskom djelu sa posredničkim agencijama. Utvrdili smo da je veći dio pregledanih ugovora sklopljen nakon izvršenih poslova.**
Dio sredstva je isplaćen Agenciji za pružanje intelektualnih usluga za izradu Elaborata o ispitivanju konfora u radnim prostorijama i za izradu Elaborata o tehničkom prijemu ogranka dalekovoda. Elaborati su urađeni od strane uposlenika Preduzeća i isplaćeni im putem agencije. Ističemo i transakcije izvršene za usluge izrade Elaborata o procjeni vrijednosti poslovnih objekata u Šikuljama, Tuzli i restoranu Moluhe, gdje ne postoje ugovori, a korisnost i namjenu ovih usluga ne možemo potvrditi.
U okviru ovih troškova su i isplate za advokatske usluge nastale na osnovu ugovora sa 2 advokata za zastupanje pred sudovima i sastavljanje tužbi, prijedloga i zahtjeva. Za ove usluge ukupno je isplaćeno 164.035 KM.
- **Ističemo značajne iznose izdvajanja za angažovanje tuđe opreme i usluga na proizvodnim otkrivkama što povećava ukupne rashode i proizvodnu cijenu uglja. Preduzeće ima vlastiti kadar za vršenje ovih poslova, ali problem predstavlja zastarjelost mehanizacije.**
- **Troškovi eksproprijacije iskazani u iznosu od 2.023.958 KM su nastali na osnovu sudskih rješenja i sporazuma sa fizičkim licima. Rudnici u okviru svog poslovanja na površinskim kopovima eksploatišu zemljište i na bazi godišnjih planova upućuju zahtjeve za izuzimanjem zemljišta na kojem se vrši eksploatacija. Najznačajniji problemi koji su vezani za ove troškove su: utvrđivanje realne vrijednosti zemljišta i objekata koji se nalaze na ekspropisanom zemljišta, utvrđivanje pravične naknade kao i nepostojanje vlastitih procedura kojima bi se uredio ovaj vrlo značajan proces rada. Ističemo da najveći dio ovih troškova se odnosi na zemljište ekspropisano u ranijem periodu, a evidentiranje ovih troškova se vrši u momentu plaćanje, a ne u momentu pravosnažnosti dokumenta. Iz navedenih razloga ne možemo potvrditi realnost iskazanih troškova za 2005. godinu.**
- **Rudarske štete iskazane u iznosu od 1.081.271 KM su nastale na osnovu sudskih rješenja i sporazuma sa fizičkim licima. Rudnici u toku svog poslovanja na jamskoj eksploataciji prouzrokuju štete na objektima koji se nalaze u zoni eksploatacije. Stranka upućuje zahtjev za naknadu štete. Postoji stalna komisija koja prima zahtjeve, obilazi zemlju i objekte, te daje svoje mišljenje o uzrocima. Najznačajniji problemi koji su vezani za ove troškove su: utvrđivanje uzroka nastanka štete i realne vrijednosti učinjene štete, kao i utvrđivanje pravične naknade. Ističemo da najveći dio ovih troškova se odnosi na rudarske štete učinjene u ranijem periodu, a evidentiranje ovih troškova se vrši u momentu plaćanje, a ne u momentu pravosnažnosti dokumenta. Iz navedenih razloga ne možemo potvrditi realnost iskazanih troškova za 2005. godinu.**
- **Troškovi po osnovu sudskih renti iskazani u iznosu od 1.443.506 KM su nastali po osnovu pravosnažnih rješenja nadležnog suda ili vansudskim poravnanjem. Ova prava se ostvaruju po Zakonu o obligacionim odnosima član 193. do 197, prema kojim je, uposleniku usljed tjelesne poverede ili narušenja zdravlja, poslodavac dužan plaćati određenu novčanu rentu kao naknadu za tu štetu.**
Ističemo da Preduzeće nije osiguralo radnike što smatramo propustom Uprave, obzirom na karakter i rizičnost radnih mjesta kao i na činjenice da su česte povrede na radu i profesionalna oboljenja, te značajne isplate sudskih renti.
- **Pansionske usluge hotela “Salines” u iznosu od 99.676 KM se odnose na finansiranje troškova korištenja pansiona u vlastitom odmaralištu za potrebe radnika putem Sindikalnog odbora Rudnika “Kreka” Tuzla. Obzirom da su izdvajanja za sindikalne potrebe predviđena Kolektivnim ugovorom samo za određene namjene, smatramo da ove transakcije nemaju zakonskog uporišta.**
- **Kod troškova reprezentacije, koji su također bili predmet naše revizije, je uočeno da Preduzeće nema uređenu ni visinu ni način trošenja ovih sredstava, a za iste je isplaćeno 389.786 KM.**
- **Na ime troškova reklame i propagande potrošeno je ukupno 178.145 KM. Na navedenoj poziciji pronašli smo isplate Nogometnom klubu “Mramor” u iznosu od 18.000 KM,**

Fudbalskom klubu "Radnički" u iznosu od 18.000 KM, za organizaciju boksterskog turnira "Rudarski gong" u iznosu od 7.500 KM, Košarkaškom klubu "Sloboda –Dita" u ukupnom iznosu od 8.000 KM. Navedeni izdaci su nastali na osnovu sklopljenih ugovora o reklamiranju.

Na ovim troškovima smo uočili izdvajanja u iznosu od 39.379 KM za sportsku opremu, galanteriju i kancelarijski materijal koji su evidentirani na osnovu trebovanja sa skladišta. Navedenom opremom su duženi rukovodioci službi, a nije donesena Odluka o načinu raspodjele i svrsi dodjele krajnjim korisnicima.

Preporučujemo:

Razmotriti angažovanje uposlenih u službama Preduzeća, kako bi se izbjegla značajna izdvajanja za naknade za privremene i povremene poslove.

Za intelektualne usluge preispitati potrebu angažovanja vanjskih saradnika i isplata uposlenim u Preduzeću putem posredničkih agencija.

Donijeti efikasan Plan investiranja u mehanizaciju, kako bi se smanjili visoki troškovi unajmljivanja tuđe opreme i usluga na proizvodnim otkrivkama.

Donijeti pisane procedure vezane za proces eksproprijacije i rudarskih šteta sa naglaskom na odgovornost svih učesnika u procesu i na način utvrđivanja realne vrijednosti izdataka za ove namjene. Knjiženja izvršiti u skladu sa računovodstvenim standardima tako da evidentirane iznose koje se nalaze na dugoročnim razgraničenjima, treba iskazati na adekvatnim pozicijama bilansa stanja i bilansa uspjeha.

U cilju smanjenja rizika od plaćanja sudskih renti po osnovu povreda i oboljenja, razmotriti mogućnost osiguranja uposlenih.

Potrebno je osigurati dosljednu primjenu Zakona o donacijama preduzeća u javnom vlasništvu ili pod javnom kontrolom u FBiH i preispitati finansiranje Sindikata vezano za troškova korištenja pansiona u vlastitom odmaralištu.

Potrebno je da Preduzeće donese akt kojim će se regulisati način, visina i ovlasti nad trošenjem sredstava reprezentacije.

Analizirati efekte nastalih izdataka u svrhu reklamiranja i ako oni ne daju odgovarajuće ekonomske koristi za Preduzeće, preispitati svrhu ovakvih transakcija. Sačiniti Program marketinških aktivnosti u funkciji postizanja što boljeg finansijskog rezultata u interesu Preduzeća.

Preispitati i urediti aktom davanja sportske opreme, galanterije putem trebovanja, a koja su iskazana na troškovima reklame i propagande.

4.7. Zaštita imovine

U finansijskim izvještajima sa 31.12.2005 godine, Preduzeće je iskazalo sadašnju vrijednost stalnih sredstava u iznosu od 268.087.656 KM. Promjene koje su se dešavale na stalnim sredstvima tokom revidirane godine prikazujemo slijedećim pokazateljima:

	Nemater. ulaganja	Zemljište	Građevine	Oprema	Ostala sredstva	Inves.u toku	Ukupno
Nabavna vrijednost	1	2	3	4	5	6	7
Stanje 01.01.2005.g	156.708	38.914.090	435.548.252	875.107.608	404.347	8.947.694	1.359.078.699
Povećanje tokom godine	-	-	3.201.476	5.586.270	17.293.719	10.360.184	36.441.649
Smanjenje tokom god	-	-	375.491	35.972.775	390.615	8.742.073	45.480.954
Stanje 31.12.2005.	156.708	38.914.090	438.374.237	844.721.103	17.307.451	10.565.805	1.350.039.394
Akumulirana amortizacija							
Stanje 1.1.2005	152.368	-	293.552.664	805.287.844	10.921	-	1.099.003.797
Amortizacija za 2005.	1.335	-	7.822.404	9.337.923	4.998	-	12.931.819
					Van upotr.: 12.931.819		17.166.660
Otuđenja, rashodov, smanjenja	-	-	373.627	31.538.726	9.765	-	31.922.118
Stanje 31.12.2005	153.703	-	301.001.441	783.087.041	12.937.973	-	1.097.180.158
Neto knjigovodstvena vrijednost							
Stanje 31.12.2005	3.005	38.914.090	137.372.796	61.634.062	4.369.478	10.565.805	252.859.236
Stanje 31.12.2004	4.340	38.914.090	141.995.588	69.819.764	393.426	8.947.694	260.074.902

U navedeni pregled nisu uključene pozicije dugoročnih kredita, ulaganja i dugoročnih razgraničenja.

Utvrđeno je da su u 2005. godini izvršena investiciona ulaganja u ukupnom iznosu od 10.360.185 KM. Navedena ulaganja se odnose na zemljište u iznosu od 1.252.216 KM, građevinske objekte u iznosu od 3.559.266 KM i opremu u iznosu od 5.548.703 KM.

Za veći dio evidentiranog zemljišta Preduzeće ne posjeduje zemljišno-knjižne izvratke, a jedini dokaz vlasništva su posjedovni listovi.

Na osnovu navedenog pregleda kretanja stalnih sredstava, uočljivo je da investicije u toku rastu u odnosu na prethodnu godinu što je rezultat specifičnosti djelatnosti Preduzeća koje traži dugoročnije investiranje. Sa stanovišta pritjecanja ekonomske koristi i angažovanja sredstava, ističemo da investicije u toku rastu u 2005. godini za 1.618.111 KM.

Investicije u toku koje nisu aktivirane odnosno prenešene u upotrebu, najvećim dijelom se odnose na rudarske prostorije Rudnika «Mramor» čija se izgradnja radi etažno.

Na ovoj poziciji je također evidentirano i ekspropisano zemljište, koje je u fazi obezbjeđenja zemljišno knjižne dokumentacije, ali se ipak koristi. Zemljište je evidentirano na osnovu sudskih presuda i vansudskih nagodbi.

Revizijom je utvrđeno da se na poziciji investicionih ulaganja u zemljišta evidentira ekspropisano zemljište koje se tokom godine knjigovodstveno evidentira na troškovima Preduzeća. Polugodišnje i godišnje se sačinjava pregled ukupno isplaćenih iznosa koji se odnose na eksproprijaciju, tako da se iznosi koji se odnose na zemljište sa troškova preknjižavaju na investicije u pripremi. Dio isplaćenih iznosa koji se odnose na srušene građevinske objekte na ekspropisanom zemljištu ostaju evidentirani na troškovima eksproprijacije.

Mišljenja smo da bi se ekspropisano zemljište trebalo odmah evidentirati na poziciji investicionih ulaganja u zemljišta budući da nemaju karakter troškova.

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, uočili smo također da je na poziciji investicija u toku-rudarske prostorije, evidentiran iznos 779.994 KM koji se odnosi na ulaganja u rudarske prostorije. Evidentiranje je izvršeno na osnovu zapisnika Komisije za izradu Elaborata o stepenu gotovosti, prema kojem su navedena ulaganja koja su tokom godine bila iskazana na troškovima poslovanja, preknjižena na pozicije investicija.

Posebno ističemo visoku stopu otpisanosti stalnih sredstava od 81,27%, budući da nabavna vrijednost stalnih sredstava iznosi 1.349.882.686 KM, a sadašnja vrijednost 252.856.232 KM. Visoki su troškovi tekućeg i investicijskog održavanja uslijed dotrajalosti opreme i nedovoljnog održavanja u ranijim godinama što ima značajnog uticaja na tekuće troškove poslovanja Preduzeća.

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da je ispoštovana procedura oko popisa imovine i obaveza, što znači da su formirane sve propisane komisije kao i Centralna popisna komisija sa zadatkom izrade Elaborata o popisu i rokom izvršenja ovog zadatka. Generalni direktor je donio Plan za popis sredstava i izvora sredstava u 2005. godini sa utvrđenim zadacima i rokovima. Elaborat o popisu je sačinjen i usvojen od strane Nadzornog odbora kako je predviđeno Pravilnikom o organizaciji i načinu vođenja knjigovodstva i Statutom.

Tim za reviziju je utvrdio da u Elaboratu Centralne popisne komisije o popisu sredstava i izvora sredstava na dan 31.12.2005. godine ne postoji komparativni tabelarni pregled kojim bi se jasno potvrdilo da je izvršeno usaglašenje knjigovodstvenog stanja i stanja utvrđenog popisom o čemu bi se izvijestio Nadzorni odbor.

Uvidom u raspoloživu dokumentaciju, utvrđeno je da su na poziciji sredstava van upotrebe evidentirana sredstva ukupne nabavne vrijednosti 17.293.719 KM. Sadašnja vrijednost ovih sredstava iznosi 4.361.900 KM, a evidentirana su na poziciji sredstava van upotrebe prema Elaboratu o popisu sredstava i izvora sredstava za 2005. godinu. Riječ je o etažnim transporterima koji nisu u funkciji odnosno nalaze se van upotrebe. Popisna komisija je predložila da se do kraja 2006. godine donese konačna odluka o otpisu ili vraćanju u upotrebu.

Obračunata amortizacija u finansijskim izvještajima za 2005. godinu iskazana je u iznosu od 17.450.580 KM, a obračun iste urađen je primjenom linearne metode po propisanim stopama.

U okviru stalnih sredstava na poziciji ostalih dugoročnih razgraničenja evidentirani su slijedeći iznosi:

▪ Dugoročna razgraničenja za eksproprijacije	2.570.303 KM
▪ Dugoročna razgraničenja za rudarske štete	387.593 KM
▪ Dugoročna razgraničenja-sudske presude	427.640 KM
▪ Dugoročna razgraničenja-sudska poravnanja	141.140 KM
U K U P N O	3.526.676 KM

Provedenom revizijom utvrdili smo da su na ovim pozicijama evidentirane pravosnažne sudske presude i vansudska poravnanja iz ranijeg perioda po različitim osnovama. Prijenos na troškove ili stalna sredstva se vrši po isplati, a ne po pravosnažnosti sudskih presuda. Za iskazana dugoročna razgraničenja u iznosu od 3.526.676 KM su u ranijem periodu, ali i u 2005. godini podcijenjeni troškovi poslovanja i stalna sredstva Preduzeća, a za isti iznos je neosnovano uvećana aktiva. Istovremeno su na pozicijama povezanih konta-ostale dugoročne obaveze (po osnovu eksproprijacija, rudarskih šteta, sudskih presuda i poravnanja) evidentirani identični iznosi.

Revizijom Centralne blagajne Preduzeća i blagajne Rudnika «Mramor», utvrđeno je da se gotovinski isplaćuju značajni iznosi, a najvećim dijelom se odnose na obaveze po osnovu plaća, eksproprijacija, rudarskih šteta, renta. Uvidom u blagajničke izvještaje Centralne blagajne za oktobar 2005. godine, utvrdili smo da se u blagajnama zadržavala znatna suma novca koja se kretala između 80.000-170.000 KM, što predstavlja rizik sa stanovišta upravljanja novcem kao i umanjenje platežne sposobnosti sa transakcijskog računa.

Utvrđeno je da je u Preduzeću stanje zaliha na dan 31.12.2005. godine iznosilo 13.849.243 KM, te da je stanje manje u odnosu na 01.01.2005.godine kada su iznosile 15.329.073 KM odnosno za 9,7%. **Iako je saldo smanjen, na osnovu analitičkog pregleda zaliha po datumima nabavke, ukazujemo na značajan iznos sredstava na zalihama i spor koeficijent obrta.**

Na osnovu prezentiranog pregleda, zalihe nabavljene u periodu prije 2000. godine iznose 5,8 miliona KM, a u periodu 2001.-2004. godina nabavljeno je ukupno 3,2 miliona KM zaliha, koje se vode na skladištu. Naprijed navedeno bi zahtijevalo procjenu zaliha u skladu sa FBiH računovodstvenim standardom 2, koja nije rađena u Preduzeću.

Mišljenja smo, obzirom na navedene pokazatelje, da bi procjena zaliha mogla imati znatan uticaj na finansijske izvještaje, jer bi zbog zastarjelosti određenih zaliha, bili uvećani rashodi.

4.7.1. Glavna podružnica Hotel »Salines» Podgora

Preduzeće ima registrovanu glavnu podružnicu hotel «Salines» u Podgori, Republika Hrvatska čija je djelatnost ugostiteljstvo, turizam i trgovina. Podružnica nema svojstvo pravnog lica. Utvrdili smo da u knjigovodstvu Preduzeća nije evidentirana podružnica, iako u suštini ima svojstvo poslovne jedinice.

Na poziciji dugoročnih datih kredita evidentiran je iznos od 998.420 KM na osnovu ugovora o kreditiranju Preduzeća sa podružnicom. Krediti nisu vraćeni, iako je za iznos od 360.670 EUR-a istekao rok otplate kredita 31.12.2005. godine.

Prema obrazloženju odgovornih lica, podružnica nije evidentirana iz razloga neposjedovanja dokaza o vlasništvu objekta.

Preporučujemo:

Za ekspropisana zemljišta potrebno je obezbijediti dokaze o vlasništvu i izvršiti knjigovodstveno evidentiranje u skladu sa računovodstvenim standardima.

Izvršiti popisivanje svih pozicija, usklađivanje stanja po popisu i knjigovodstvenog stanja i izvještavati na način kako je to propisano Zakonom o računovodstvu sa komparativnim pregledom u Elaboratu Centralne popisne komisije o usaglašenju.

Za nastale izdatke po osnovu eksproprijacija, rudarskih šteta, sudskih presuda po osnovu renti a po pravosnažnosti sudskih presuda i vansudskih nagodbi, izvršiti pravilna knjigovodstvena evidentiranja na troškovima Preduzeća odnosno stalnim sredstvima.

U cilju smanjenja rizika i poboljšanja izmirivanja obaveza, urediti blagajničko poslovanje u skladu sa potrebama Preduzeća, a veće isplate vršiti žiralno. Pojačati nadzor nad ovim bitnim segmentom poslovanja.

Definisati aktiva nivo zaliha i pratiti kretanja u skladu sa planom kako bi se izbjeglo neracionalno angažovanje zaliha i troškovi skladištenja. Izvršiti procjenu zaliha prema računovodstvenom standardu Zalihe.

Uspostaviti sistem sveobuhvatnog knjigovodstvenog evidentiranja sa uključivanjem i vodenjem poslovne jedinice Hotel «Salines» u Podgori na nivou Preduzeća.

4.8. Potraživanja

U bruto bilansu potraživanja od kupaca sa 31.12.2004. godine su iznosila 9.115.236 KM, dok je stanje istih sa 31.12.2005. godine iznosilo 7.154.575 KM i manja su za 21,5%.

Na zahtjev revizije je pripremljen pregled starosne strukture potraživanja sa 31.12.2005. godine. Pregled je slijedeći:

Ročnost	Iznos u KM
do 30 dana	4.465.890
od 30 do 90 dana	1.131.524
od 90 do 180 dana	993.629
od 180 do 365 dana	261.431
preko 365 dana	302.101
U K U P N O.	7.154.575

Iz navedene tabele uočljivo je da potraživanja preko godinu dana iznose 302.101 KM i više nemaju karakter kratkoročnih potraživanja. Utvrđeno je da za ova potraživanja menadžment nema procjenu izvjesnosti naplate.

Revizijom je utvrđeno da su na poziciji kratkoročnih potraživanja preko godinu dana evidentirane i prenaplate od kupaca u iznosu od 237.845 KM.

Pregled potraživanja:

Opis	2005. god.	2004. god.
Ukupna potraživanja	33.156.368	31.470.530
Ispravka vrijednosti potraživanja	(12.752.156)	(12.816.672)
Stanje	20.404.212	18.653.858

Promjene u ispravci vrijednosti potraživanja su bile slijedeće:

Opis	2005. god.	2004. god.
Stanje na početku godine	12.816.672	12.839.019
Povećanje ispr. vrijednosti potraživanja	6.362	-
Smanjenje ispravke potraživanje	(70.878)	(22.347)
Stanje krajem godine	12.752.156	12.816.672

Sumnjiva potraživanja na dan 31.12.2005. godine iskazana su u iznosu od 12.752.156 KM. Ova potraživanja su u ranijem periodu u cijelosti ispravljena. Najveću stavku čini potraživanje od «Elektroprivrede BiH» za isporučeni ugaj u periodu od 10.09.1992. -28.02.1994. godine tzv »TES» u ukupnom iznosu od 11.867.121,52 KM. Utvrđeno je da je navedeni iznos ispravljen na teret kapitala u 1999. godini.

Preduzeće je protiv «Elektroprivrede BiH» podiglo tužbu tek 03.06.2004. godine, koju je tužena strana osporila kako osnov tako i visinu. Također je istaknut prigovor zbog zastare potraživanja.

Sporna potraživanja na dan 31.12.2005. godine iskazana su u iznosu od 10.704.584 KM. Ova potraživanja nisu ispravljena na teret rashoda poslovanja Preduzeća.

Prema starosnoj strukturi pregled ovih potraživanja je slijedeći:

Ročnost	Iznos u KM
do 30 dana	-65.000
od 30 do 90 dana	3.095.804
od 90 do 180 dana	-
od 180 do 365 dana	247.384
preko 365 dana	7.426.396
U K U P N O.	10.704..584

Najveću stavku u okviru ovih potraživanja čine potraživanja od «Fabrike sode» Lukavac u iznosu od 7.048.935 KM, a odnose se na period 1999-2003. godina. Potraživanja od «Fabrike sode» Lukavac nisu ispravljena na teret ostalih rashoda u iznosu za koji se očekuje da neće biti naplaćen, a što je Preduzeće bilo dužno uraditi u skladu sa načelom opreznosti Kodeksa računovodstvenih načela.

Menadžment nije napravio procjenu izvjesnosti naplate ovih potraživanja, a koja se vrši na osnovu svih postojećih okolnosti koje mogu uticati na naplativost odnosno nemogućnost naplate. Potraživanja u iznosu od 6.152.386,15 KM su utužena 16.01.2001. godine, a preostali iznos je utužen naknadno.

Krajem 2005. godine donesena je sudska presuda Općinskog suda u Tuzli o naplati ovih potraživanja u iznosu od 6.799.815 KM sa zakonskom zateznom kamatom i troškovima postupka. Razlika u odnosu na tuženi iznos od 7.048.935 KM je osporeni dio u sudskom postupku.

Na poziciji spornih potraživanja su također evidentirana potraživanja od «Soda invest» Lukavac u iznosu od 2.749.969 KM i odnose se na period 2004-2005. godina. Ovo potraživanje je utuženo 22.08.2005. godine.

Utvrđeno je da su u okviru kratkoročnih potraživanja evidentirana potraživanja od dvojice uposlenika Preduzeća u ukupnom iznosu od 109.571 KM. Navedeni uposlenici Preduzeća su dobili otkaz Ugovora o radu.

Tokom 2005. godine izvršen je prijenos potraživanja na sumnjiva i sporna u ukupnom iznosu od 4.327.143 KM. Prijenos je vršen na osnovu zahtjeva Sektora finansija koji se upućuje Sektoru knjigovodstva. Navedeni dokumenti nisu potpisani od strane rukovodioca Sektora finansija. Cijela oblast nije regulisana internim Pravilnikom o organizaciji i načinu vođenja knjigovodstva.

Prema računovodstvenim standardima za priznavanje potraživanja nije dovoljna njihova osnovanost nego i postojanje zadovoljavajuće vjerovatnoće da će ona biti naplaćena jer će samo u tom slučaju donijeti buduće ekonomske koristi. Mišljenja smo da bi se prenos na sumnjiva i sporna potraživanja trebao vršiti istekom ugovorenog roka plaćanja.

Politika ispravke i otpisa potraživanja nije regulisana internim procedurama, tako da se u praksi vodi načelna politika prijenosa potraživanja na sumnjiva i sporna kada se utužuje kupac dok se utuženja vrše na osnovu procjene da potraživanje nije moguće naplatiti.

Utvrđeno je da je u 2005. godini izvršen potpuni otpis potraživanja u ukupnom iznosu od 55.878 KM, a na osnovu prijedloga Centralne popisne komisije. Najveći dio otpisanog iznosa odnosi se na potraživanje od Vlade Tuzlanskog Kantona (period 1997-2000. godine) u iznosu od 29.367 KM, koje je osporeno od strane dužnika. Navedeno potraživanje nije bilo utuženo od strane Preduzeća.

Timu za reviziju je prezentiran dio konfirmacija od kupaca sa stanjem duga na dan 31.12.2005. godine. Uočili smo da u nekim konfirmacijama nije priznat potpuni iznos potraživanja.

Preporučujemo:

Da bi Uprava postigla razumnu sigurnost da se poduzimaju potrebne radnje od strane uposlenih potrebno je da uredi ove procese svojim pravilima. Uvođenje pravila postupanja u izvođenju poslovnih procesa je obaveza Uprave, a to vezano za navedene procese znači uređenje naplate pruženih usluga, utuženje i procijenjivanje naplate tokom godine što zahtijevaju računovodstveni propisi.

Doraditi Pravilnik o organizaciji i načinu vođenja knjigovodstva i donijeti Računovodstvene politike uključujući politiku prijenosa na sumnjiva i sporna potraživanja, ispravke i otpisa u skladu sa računovodstvenim standardima, te pojačati kontrolu nad propisanim procedurama.

Za prenaplate od kupaca, izvršiti pravilna knjigovodstvena evidentiranja.

Za neusaglašena potraživanja po konfirmacijama, izvršiti dodatne aktovnosti na usklađenju i po provedenom postupku usuglasiti knjigovodstveno stanje ili pokrenuti tužbu.

4.9. Obaveze

Ukupne obaveze preduzeća na dan izvještavanja iskazane su u iznosu od 166.717.893 KM. Obaveze su rasle za 8,7%, u odnosu na isti period prethodne godine.

Struktura iskazanih obaveza je :

	2005.god.	2004.god.
Obaveze za dugoročne kredite	50.159.176	49.165.843
Ostale dugoročne obaveze	3.526.676	3.021.760
Dugoročna razgraničenja i rezervisanja	18.925.034	24.171.132
Kratkoročni krediti	4.827.520	2.924.434
Obaveze prema dobavljačima	16.928.234	12.952.743
Obaveze prema zaposlenima	6.415.524	5.096.518
Obaveze za poreze na promet proizvoda	763.145	970.005
Obaveze za ostale poreze	65.172.584	53.697.619
Ostala kratkoročna rezervisanja	-	<u>1.267.358</u>
U K U P N O	<u>166.717.893</u>	<u>153.267.412</u>

4.9.1. Obaveze za dugoročne kredite

	2005.god.	2004.god.
Dugoročni kredit od Vlade Tuzlanskog kantona, beskamatni na rok od 6,5 godina, iz 99 godine, prolongiran 2002. godine na 16 godina, odnosno na 2018 godinu, uzet za izmirenje obaveza po osnovu doprinosa na plaće za PIO-e zaključno sa 31.12.1998.god.	11.937.981	12.129.065
Razvojni finans. krediti od Svjetska banka WB-IDA 29030/BOS na iznos od 2.203.218,90 SDR sa rokom otplate od 20 godina, grejs periodom od 5 godina i kamatom 0,75%.Otplata teče od 01.09.2001. u polugodišnjim anuitetima. Kredit se otpalaćuje sa kraćim zastojem. Servisiranje kredita prema vani vrši FBiH.	4.074.715	4.214.464
Obaveze za kredit-Japanske vlade, u iznosu od 1.075.000.000 JPY sa kamatom od 0,75% na rok od 40 godina .Grejs period 10 godina .Otplata počinje 05.12.2008. godine pa zaključno sa 05.12. 2038 god. Kredit korišten za opremu i rezervne dijelove.	10.605.930	10.445.743
Dugoročni kredit uzet od IBF BiH, od 2.5 miliona KM, kamatna stopa Euribor +3%, rokom otplate od 36 mjeseci. Kredit je korišten preko Tuzlanske banke u 2003 g . Prema otplatnom planu kamata iznosi 219.378 KM. Kredit korišten za exproprijaciju zemljišta i naknadu rudarskih šteta. Kredit se vraća uz neznatna kašnjenja.	1.177.484	2.171.069
Dug.kredit za exproprijaciju HypoAlpe Adria, na iznos od 4,0 miliona KM. Rok otplate 10 godina, grejs period 6 mj. Kamatna stopa šestomjesečni Euribor + 6%. Specificirana dinamika otplate zaključno sa 01.07.2014 godine	5.161.489	5.791.628
Dugoročni kredit za exproprijaciju od ABS banka, Na rok od 36 mjeseci i kamatu od 9,95%. Dug je po osnovu dva ugovora pod istim uvjetima. Kredit zadužen sa kamatom u iznosu od 160.772 KM.	1.144.651	0
Kupovina opreme na lizing Hypo-Alpe Adria Leasing d.o.o na rok od 10 godina uz kamatu Euribor + 6% uz		

mjeečnu otpatu. PDV obračunat	4.789.150	0
Konvertovani kredit iz kratkoročnog u dugoročni od Tuzlanske banke u iznosu od 3.5 mil. KM. Rok otplate 5 godina, kamata 9,90%. Grejs period 1 god. Po ugovoru br.31-02-DK-37/05 od 30.11.05. Knjigovodstvo nije reklasifikovalo kredit i iskazuje ga kao kratkorčni.	3.488.027	0
Obaveze po osnovu kredita Elektroprivredi BiH, d.d. radi se o regulisanju obaveza za neisporučeni ugalj koji je unaprijed plaćen. Rok otplate 5 g. kamata 6,5 Vlada Federacije dala saglasnost za poravnanje duga. Povrat kredita se vrši kompenzacijama	11.267.776	14.413.873
U K U P N O	<u>53.647.203</u>	<u>49.165.842</u>

Provedenom revizijom dugoročnih kredita utvrđeno je:

- a) Da Preduzeće nema svoje politike na koji način će mjeriti i priznavati obaveze.
- b) Dugoročne kredite knjigovodstvo iskazuje zajedno sa kamatom na jednom računu, a obračunatu ukupnu kamatu prema amortizacionom planu iskazuje u aktivi na grupi računa 068. Na taj način priznato je sredstvo u aktivi Preduzeća, a da pri tom ne ispunjava osnovno pravilo kod priznavanja sredstava da se od istog očekuje priliv budućih ekonomskih koristi što se zahtijeva kodeksom računovodstvenih načela (tačka 118 i 119). Po ovom osnovu uvećana je imovina Preduzeća u iznosu od 5.392.748 KM. Za isti iznos priznate su obaveze po osnovu kamata na datum izvještavanja, a da iste nisu dospjele, što ima za posljedicu precjenjivanje obaveza na datum izvještavanja. **Pojašnjenje zbog primjene:** U trenutku plasmana kredita ne evidentira se obaveza za kamatu. Na dan kad je novac posuđen zajmoprimac ima obavezu samo za iznos glavnice zajma. Obaveza za kamatu nastaje tokom dospelja zajma jer je ona trošak posuđivanja i nastaje prolaskom tog vremena. To znači da se obaveza za kamatu iskazuje na datum bilansa samo za dospjelu kamatu u tom periodu. Zato jedina kamatna "obaveza", koja predstavlja obavezu u bilansu stanja jesu neplaćene obaveze. Informacije o kamatama na uzete kredite su značajne informacije za investitore i kreditore, koji ocjenjuju solventnost Preduzeća i njezinu sposobnost za finansiranje budućeg rasta. Zbog ovog razloga, računovodstvena načela zahtijevaju od Preduzeća da objavljuju odredbe glavnih kreditnih aranžmana u bilješkama koje prate finansijske izvještaje.
- c) Razlika u odnosu na knjigovodstveno stanje u iznosu od 3.488.027 je kredit koji knjigovodstvo nije reklasificiralo sa obračunskim periodom.

Zbog navedenog pod tačkom b. knjigovodstvene transakcije dugoročnih kredita sa datumom izvještavanja su precjenjene za iznos kamata u iznosu od 5.392.748 KM i uvećana aktiva kao protustavka za isti iznos. Na dugoročnim kreditima treba da bude iskazan samo iznos kredita, a troškovi pozajmljivanja kada dospiju na grupi konta 67 i obaveze za dospjele kamate na grupi konta 52 koje su za to predviđena prema Priručniku za konverziju (Sl.Novine FBiH broj 41/00).

Preporučujemo:

Da se do 31.12.06. godine provedu odgovarajuća knjiženja u knjigovodstvenim evidencijama u skladu sa naprijed navedenim čime će se postići pouzdanost i tačnost finansijskih transakcija vezanih za dugoročna pozajmljivanja.

4.9.2. Obaveze za poreze i doprinose

	2005.god	2004.god
Obaveze za ostale poreze	65.172.584	53.697.619
U čemu su:		
doprinos za PIO i beneficirani staž	26.802.613	19.823.552
doprinos za zdravstvo	12.302.843	10.146.291
doprinos za nezaposlene	3.201.224	2.390.249
porez na platu	3.864.807	2.761.804
doprinos za socijalnu zaštitu	1.248.578	974.969
doprinosi po Odluci Vlade FBiH iz 99. god.	16.436.365	16.436.365
ostale razne obaveze	1.316.154	1.164.389

U navedenim obavezama iznos od 1.316.154 KM, odnosi se na obaveze za naknade komori i druge naknade i poreze po ugovorima o djelu, a ostatak su neizmirene obaveze po osnovu poreza i socijalnih doprinosa za isplaćene plate u periodu od 1999. do 2005 godine.

Provedenom revizijom utvrđeno je:

- a) Da Preduzeće ne uplaćuje pripadajuće poreze i doprinose na isplaćene plaće uposlenim i da se na taj način radi od 1999. godine pa sve do okončanja revizije. Razlog tome je nedostatak sredstava pa se isplaćuju samo neto plaće. Obaveze za poreze i doprinose se obračunavaju i iskazuju u knjigovodstvenim evidencijama, ali ne plaćaju. Prema Zakonu o doprinosima (Sl. nov. FBiH br. 35/98; 54/00; 16/01; 37/01 i 1/02 čl. 11), obračun i uplata doprinosa vrši se prilikom svake isplate s tim da se uplata doprinosa može izvršiti i u roku od sedam dana od dana isplate neto plaće. Samo u 2005. godini porezi i doprinosi na plaće iskazani su u iznosu od 16.056.057 KM, dok se razlika odnosi na ranije godine. Sa knjigovodstvenog aspekta obaveze su pravilno iskazane, ali finansijske transakcije nisu u skladu sa propisima. Prema raspoloživoj dokumentaciji uplata doprinosa vršena je samo u slučajevima odlaska uposlenog u penziju kako bi mogao ostvariti pravo na istu. Preduzeće je, prema Odluci Vlade Federacije BiH, za 1999. i 2000. godinu vršilo obračun doprinosa po smanjenim stopama u odnosu na one koje su propisane Zakonom o doprinosima i iste po tako obračunatoj stopi uplatilo odgovarajućim fondovima. Razliku do pune stope doprinosa propisane Zakonom, obračunavalo i iskazivalo u knjigovodstvenim evidencijama. Po tom osnovu obaveze za 1999. i 2000. godinu iznose 16.436.365 KM i sadržane su u naprijed navedenim obavezama. Prema tački 4. navedenih odluka ove obaveze izvršavale bi se nakon obezbjeđivanja potrebnih sredstava za te namjene u skladu sa posebnom Odlukom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine. Do okončanja ove revizije, Vlada FBiH nije donijela navedenu posebnu odluku i obezbjedila sredstva ili način izmirenja istih, a u Preduzeću smatraju da će to biti učinjeno onako kako je i napisano.

Kontinuirano neizmirenje obaveza po osnovu isplaćenih plaća uposlenim je značajna neusaglašenost poslovanja sa zakonskim propisima. Posljedica nepostupanja u skladu sa zakonskim propisima je ta da su umanjeni prihodi fondovima (penzioni, zdravstveni, za zapošljavanje i kantonalni budžet za porez na platu), a time i prava korisnika ovih fondova.

Uprava Preduzeća je svjesna navedenog stanja i kontinuirano je izvještavala osnivača o tome, ali do sada nije bilo kvalitetnog rješenja. Isto tako misli da su postojeća zakonska rješenja, vezana za zaposlene u rudnicima uopće, neuređena. Preduzeće ima velike izdatke za uposlene, kojih je sada cca 4.300, te da postojeći opseg rada sigurno može obaviti sa manjim brojem uposlenih, ali nemaju finansijskih sredstva za stimulatívne otpremnine za koje bi bilo zainteresiranih u značajnijem broju. Vlasnik odnosno Vlada Federacije – resorno ministarstvo, finansijski ne pomaže, jer za to nemaju sredstava. Pored navedenog Preduzeće je suočeno sa velikim brojem invalida rada kojih ima cca 1000 zbog prirode posla kojeg obavljaju, a za koje shodno zakonskim propisima imaju izdatke i to u visini plaće radnog mjesta na kojem je invalidnost nastala.

Preporučujemo:

Da osnivač i Uprava Preduzeća posebno razmotre nove zakonske propise o naplati i djelimičnom otpisu dospjelih, a nenaplaćenih doprinosa za socijalno osiguranje, kako bi se stvorile pretpostavke za funkcionisanje Preduzeća, te da o tome obavijeste Ured za reviziju do konca 2006 godine.

U 2006. godini usvojen je Zakon o načinu izmirivanja obaveza po osnovu socijalnih doprinosa (Sl. nov. FBiH br. 25/06), koji podrazumijeva i izvjestan otpis pod određenim uslovima, te je potrebno da osnivač i Uprava rudnika sa pažnjom razmotri isti i u obzir uzme i navedene obaveze iz 1999 i 2000. godine.

4.9.3. Dugoročna razgraničenja i rezervisanja

Finansijska vrijednost rezervisanja i razgraničenja je:

	2005 god.	2004. god.
Dugoročna rezervisanja za uknjiženo zemljište	14.700.000	16.800.000
Dugoročna razgraničenja po osnovu šljačišta	<u>4.225.035</u>	<u>7.371.132</u>
Ukupno	<u>18.925.035</u>	<u>24.171.132</u>

Dugoročna rezervisanja za uknjiženo zemljište su nastala na osnovu procjene zemljišta, koje je Preduzeće ranije kupilo od fizičkih lica i vršilo eksploataciju uglja. Kada je završena eksploatacija Preduzeće je zemljište kultivisalo i proizvodi povrće, voće i stoku i koristi za svoj restoran. Izvršena je procjena zemljišta prema cijenama općine u iznosu od 21 milion KM, te uknjiženo kao imovina i kapital. Porezna uprava je prema tadašnjim propisima vezanim za utvrđivanje prihoda i obračuna poreza na dobit naložila Preduzeću da poništi prethodno knjiženje i razgraniči procijenjenu vrijednost kao odloženi prihod u iznosu od 21 milion KM, koji će u roku od deset godina linearno prenositi na prihod.

Prema računovodstvenim kodeksima tačka 121 i 122 prihod se priznaje u bilans uspjeha kada se povećanje budućih ekonomskih koristi odnosi na povećanje sredstava koji se može pouzdano izmjeriti. Primjenjujući navedeno pravilo za priznavanje prihoda Preduzeće je i tada bilo dužno postupiti u skladu sa načelom priznavanja prihoda.

Posljedica nepostupanja u skladu sa kodeksima i računovodstvenim standardima je potcijenjeni prihod, a precjenjena dugoročna razgraničenja na datum izvještavanja u iznosu od 14.700.000 KM.

Preporučujemo:

Da se iz knjigovodstvenih evidencija eliminiše navedeno razgraničenje u što kraćem roku čime će se doprinijeti tačnijem izvještavanju o finansijskom položaju i rezultatima poslovanja Preduzeća.

4.9.4. Obaveze prema dobavljačima

U finansijskim izvještajima dugovanja su iskazana kako slijedi:

	2005 god.	2004. god.
Obaveze prema dobavljačima	16.928.234	12.952.743

Revizijom duga prema dobavljačima utvrđeno je da su iste veće za 374.312 KM, što se odnosi na pretplate pojedinim dobavljačima koje su koncem godine zbog načina iskazivanja umanjile obaveze. Zbog toga su obaveze potcijenjene za navedeni iznos.

Utvdili smo da je najveća pretplata kod Općine Lukavac u iznosu od 107.488 KM, te da ista ima pored pretplate na dobavljačima, dugovanje kao kupac u iznosu od 356.284 KM, tako da je dug Općine Lukavac sa izvještajnim periodom ukupno 463.772 KM.

Drugi po veličini finansijski iznos je kod dobavljača Končar peks d.d. Zagreb, kojem je izvršeno avansno plaćanje po ugovoru iz 2004. godine prema kojem je predmet ugovora trebao biti realiziran, ali pretplata dobavljaču stoji, a da ništa nije poduzeto za povrat više uplaćenih sredstava.

Navedeni primjer ukazuje da Uprava Preduzeća nema svojih politika rada, ni kontrole nad procesima rada vezanim za obaveze i potraživanja i pored činjenice da je likvidnost Preduzeća izuzetno teška.

Preporučujemo:

Da Uprava usvoji kontrolne postupke za poslovne procese obaveza i potraživanja, te da iste kontroliše kako bi obezbjedila razumnu sigurnost da se poslovi i zadaci odvijaju u skladu sa postavljenim ciljem i uz najbolju korist za Preduzeće.

5. KOMENTAR

Preduzeće Rudnici «Kreka» d.o.o. Tuzla se očitovalo aktom broj 1368 od 26.07.2006. godine na Nacrt Izvještaja o reviziji finansijskih izvještaja za 2005. godinu.

Opravdane primjedbe i prijedlozi su ugrađene u Konačan izvještaj o reviziji. Uprava je prihvatila predložene preporuke od strane revizora, koje će biti implementirane u 2006. godini.

Nismo mogli prihvatiti data obrazloženja vezana za nalaze iz revizorskog Izvještaja, koja se odnose na način obračuna i isplate plaća i toplog obroka, potraživanja od kupaca i izbor dobavljača.

I dalje ostajemo kod svojih nalaza da je u 2005. godini u dijelu obračuna neto plaća i toplog obroka bilo nedosljedne primjene Pravilnika o plaćama. U datom obrazloženju navedeno je da je ovakav način obračuna i isplate bio uslovljen teškom finansijskom situacijom Preduzeća, što ne sporimo.

Dopunjenim očitovanjem i dostavljenom dokumentacijom je vidljivo da se od marta 2006. godine prestalo sa dosadašnjim načinom obračuna i isplate plaća i toplog obroka.

Svakako smatramo da je Uprava bila dužna postupati na način kako je predviđeno pravilima, ali isto tako pozitivno je što je usaglasila finansijske transakcije vezane za obračun i isplate plaća i toplog obroka prema svojim aktima u 2006. godini, čime je otklonila konstatiranu nepravilnost.

Isto tako, nismo se mogli složiti sa datom primjedbom u dijelu potraživanja jer za iste Uprava nije vršila procjenu naplativosti potraživanja niti je ispravljeno potraživanje od «Fabrike sode» Lukavac (odnosi se na period 1999. – 2003. godina) na teret rashoda poslovanja. Posljedica toga je nerealno iskazivanje imovine za koju se očekuje da će doprinijeti ekonomskim koristima Preduzeću.

Ovom prilikom želimo da se zahvalimo osoblju Preduzeća koje je bilo angažovano tokom revizije na korektnoj i profesionalnoj saradnji.

Viši revizor:
Ismeta Junuzović

Tim za reviziju:
Nedžad Redžep
Dijana Šutalo